

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Bc. Šárka Helusová

Nástroje CAT ve výuce překladu v České republice: znalosti a dovednosti vysokoškolských studentů versus požadavky překladatelských agentur

University-level CAT tools teaching in Czechia: Students' knowledge and competences vis-à-vis translation agencies' requirements

Praha 2025

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytli podporu a pomoc při zpracování této diplomové práce. V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce doc. PhDr. Tomášovi Svobodovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady, podnětné připomínky a trpělivost, kterou mi po celou dobu psaní věnoval. Dále děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu a věnovali mi svůj čas i ochotu sdílet své zkušenosti a názory. Bez jejich spolupráce by tato práce nemohla vzniknout. Poděkování patří také vyučujícím jednotlivých ústavů a kateder za poskytnutí užitečných informací, Mgr. Evě Richter, Ph.D., za odbornou konzultaci výsledků výzkumu a Kateřině Pokorové za korekturu celé práce. V neposlední řadě děkuji své báječné rodině za trpělivost, podporu a povzbuzení po celou dobu mého studia i při psaní této práce – mami, tati a brácho, moc děkuji.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. 12. 2025

.....

Bc. Šárka Helusová

Deklarace použití AI:

Při přípravě této diplomové práce jsem využila nástroj ChatGPT za účelem jazykových, stylistických a formulačních úprav, podpory při analýze dat, zejména u odpovědí na otevřené otázky, a dále při sepsání abstraktu a návrhu klíčových slov. Klíčové prompty, které jsem použila, jsou následující: *přeformuluj text do akademického stylu vhodného pro diplomovou práci; navrhní abstrakt a klíčová slova na základě textu práce.* Po použití ChatGPT jsem text důkladně revidovala a upravila obsah podle potřeby a plně přejímám odpovědnost za výslednou podobu práce.

V Praze dne 17. 12. 2025

.....

Bc. Šárka Helusová

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá otázkou znalostí a dovedností studentů překladatelských a filologických oborů v oblasti využívání nástrojů CAT (*computer-assisted translation*) a porovnáním těchto znalostí s požadavky překladatelských agentur působících v České republice. Cílem je zjistit, zda jsou studenti během svého vysokoškolského studia adekvátně připravováni na práci s překladovými technologiemi a zda existuje shoda mezi tím, jaké nástroje používají studenti a které požadují nebo využívají překladatelské agentury v praxi.

Teoretická část je rozdělena do dvou tematických celků. První celek vymezuje základní pojmy související s nástroji CAT, popisuje klíčové funkce a stručně představuje jejich historický vývoj. Zahrnuje také didaktické přístupy k výuce překladatelských technologií a přehled výuky nástrojů CAT na vybraných českých univerzitách. Druhý celek je zaměřen na překladatelské agentury, jejich fungování a využívání překladatelských technologií v profesionální praxi.

Empirická část vychází ze dvou dotazníkových šetření, z nichž jedno bylo určeno studentům a druhé překladatelským agenturám. Výzkum se zaměřuje na využívání nástrojů CAT, nejčastěji používané softwarové nástroje, úroveň znalostí, očekávání agentur a identifikaci případných nedostatků u nových spolupracovníků.

Výsledky naznačují, že studenti jsou během studia připravováni na práci s nástroji CAT a že využívají stejné softwarové nástroje, které jsou běžně používány v překladatelských agenturách. Některé agentury však upozornily na nedostatek praktických a pokročilejších dovedností u studentů.

Klíčová slova

translatologie, nástroje CAT, počítačem podporovaný překlad, překladová paměť, překladové technologie, překladatelské agentury, studenti překladatelství a filologie, překladatelská praxe, kompetence překladatele

Abstract

This thesis examines the level of knowledge and skills of students in translation and philological programs regarding the use of CAT (*computer-assisted translation*) tools and compares these competencies with the requirements of translation agencies operating in the Czech Republic. The aim is to determine whether students are adequately prepared during their university studies to work with translation technologies and whether there is a correspondence between the tools used by students and those required or employed by translation agencies in professional practice.

The theoretical part is divided into two thematic sections. The first section defines the basic concepts related to CAT tools, describes their key functions, and briefly presents their historical development. It also addresses didactic approaches to teaching translation technologies and provides an overview of CAT tool education at selected Czech universities. The second section focuses on translation agencies, their operations, and the use of translation technologies in professional practice.

The empirical part is based on two surveys, one targeting students and the other translation agencies. The research focuses on the frequency of CAT tool usage, the most commonly used software, the level of knowledge, agency expectations, and the identification of potential shortcomings among new collaborators.

The results indicate that students are being prepared during their studies to work with CAT tools and use the same software commonly employed in translation agencies. However, some agencies pointed out a lack of practical and advanced skills among students.

Keywords

Translation Studies, CAT tools, computer-assisted translation, translation memory, translation technologies, translation agencies, translation and philology students, translation practice, translator competence

Seznam zkratek

ACTA – Asociace českých překladatelských agentur

AI – Artificial intelligence

ALPAC – Automatic Language Processing Advisory Committee

Bc. – bakalářské studium

CAT – Computer-aided translation či computer-assisted translation

ČR – Česká republika

EMT – European Master's in Translation

IATE – Interactive Terminology for Europe

MLV – Multi-Language Vendor

MT – Machine translation

NMgr. – navazující magisterské studium

SLV – Single-Language Vendor

TM – Translation memory

TB – Terminology database

Obsah

Úvod	10
Teoretická část.....	12
1 Nástroje CAT.....	12
1.1 Historie	13
1.2 Definice	14
1.3 Další funkce	15
1.4 Sociologický obrat a nástroje CAT.....	17
1.5 Didaktika podle Lynne Bowkerové	18
1.6 Výuka na českých univerzitách	20
1.6.1 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	23
1.6.2 Masarykova univerzita	23
1.6.3 Ostravská univerzita	23
1.6.4 Univerzita Karlova	24
1.6.5 Univerzita Palackého v Olomouci.....	25
2 Překladačské agentury	26
2.1 Typy překladačské agentury.....	26
2.2 Překladačské agentury a nástroje CAT.....	27
2.3 Překladačské agentury v České republice	28
Shrnutí teoretické části	31
Empirická část.....	32
3 Výzkum	33
3.1 Výzkumná metoda a cíle výzkumu.....	33
3.1.1 Studenti.....	33
3.1.2 Agentury.....	34
3.2 Otázky v rámci výzkumu a hypotézy	35
3.3 Způsob vyhodnocení dat.....	36
3.4 Účastníci výzkumu	37
3.4.1 Studenti.....	37
3.4.2 Agentury.....	39
3.5 Nástroje CAT.....	39
3.5.1 Studenti.....	40
3.5.2 Agentury.....	45
3.6 Znalosti studentů a očekávání agentur.....	47

3.6.1	Studenti.....	48
3.6.2	Agentury.....	50
3.7	Překladačská profese a využití nástrojů CAT v budoucnosti.....	54
3.7.1	Studenti.....	55
3.7.2	Agentury.....	58
3.8	Shrnutí výsledků a diskuse.....	61
	Omezení výzkumu a výhled do budoucna	63
	Seznam použité literatury a zdrojů	64
	Seznam tabulek	67
	Seznam grafů.....	68
	Seznam příloh.....	69

Úvod

V současnosti se technologický vývoj výrazně zrychluje a s nástupem umělé inteligence zasahuje stále intenzivněji i do profesních činností. Výjimkou není ani oblast překladu, kde jsou moderní technologie využívány v stále rostoucí míře. Překladatelé dnes běžně pracují s elektronickými jazykovými korpusy, strojovým překladem či specializovanými programy pro úpravu titulků. Jednou z možností je i počítačem podporovaný překlad, známý také jako překlad pomocí nástrojů CAT (angl. *computer-aided translation* či *computer-assisted translation*). Jedná se o softwarové aplikace, které byly vytvořeny, aby překladatelům usnadnily a zrychlily proces překládání a zaručily konzistentnost překladů. První software známý jako nástroj CAT byl vytvořen na počátku devadesátých let (Pošta, 2017, s. 40). Jeho klíčovou funkcí bylo ukládání přeložených textů do překladové paměti. Tato schopnost byla pro překladatele zásadní, neboť mohli při překladu nového textu používat již ověřené překlady a stejnou terminologii. Tím se práce překladatelů výrazně zrychlila, avšak technologie se neustále vyvíjela.

Současné nástroje CAT nadále umožňují překladatelům efektivně využívat překladové paměti a aplikovat terminologii z terminologických databází. Mezi další významné funkce patří segmentace textu, analýza dokumentu, kontrola kvality překladu, řízení překladového procesu například v rámci překladatelských agentur nebo využívání cloudových úložišť pro sdílení překladů, překladových pamětí a terminologických databází. Mezi nejrozšířenější nástroje CAT používané v České republice patří *SDL Trados Studio*, *Wordfast*, *MemoQ*, *Across* a *Phrase* (Pošta, 2017, s. 39). Na trhu je však dostupná i celá řada dalších překladatelských nástrojů.

Vzhledem k tomu, že nástroje CAT významně přispívají k efektivnějšímu procesu překládání, jsou tyto moderní technologie využívány i překladatelskými agenturami v České republice. Momentálně jsou na trhu k dispozici různé druhy nástrojů CAT, což vede k tomu, že jednotlivé agentury preferují spolupráci s odlišnými nástroji v závislosti na svých specifických požadavcích a potřebách.

Na tuto skutečnost tedy reagují české univerzity, které připravují budoucí překladatele na jejich profesi tím, že výuku těchto nástrojů zařazují do studijních plánů překladatelských oborů. Například katedra germanistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci nabízí od akademického roku 2016/2017 předmět *Překladatelský seminář o nástrojích CAT*, ve kterém seznamuje studenty se základními překladatelskými nástroji CAT. Předmět je určen studentům bakalářského i magisterského oboru *Němčina se zaměřením na tlumočení a překlad*.¹ Dalším příkladem je ústav romanistiky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. V rámci navazujícího magisterského programu *Překladatelství* jsou studenti seznamováni s nástroji CAT jednak v rámci předmětu *Translatologická analýza odborného textu*, a dále pak prakticky v překladatelských seminářích. Tyto předměty byly zavedeny v rámci nové

---

¹ Informace pochází z e-mailu Mgr. et Mgr. Anny Mácové, sekretářky katedry germanistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci.

akreditace od akademického roku 2019/2020.² Také některé další univerzity v České republice nabízejí studentům překladatelských oborů semináře zaměřené na počítačem podporovaný překlad a práci s nástroji CAT (viz kapitola 1.6).

Tato práce si klade za cíl analyzovat úroveň znalostí a dovedností studentů překladatelských a filologických oborů v oblasti využívání nástrojů CAT a porovnat jejich kompetence a očekávání s požadavky překladatelských agentur působících v České republice. Hlavním záměrem je zjistit, do jaké míry jsou studenti na univerzitách skutečně seznamováni s nástroji CAT a zda tyto nástroje představují běžnou součást pracovních postupů překladatelských agentur. Současně je cílem zjistit, nakolik se shodují typy softwarů využívaných studenty a agenturami. Z tohoto důvodu byla realizována dvě dotazníková šetření, jejichž účelem bylo odhalit případnou shodu či neshodu mezi oběma skupinami respondentů.

Jedná se o teoreticko-empirickou práci, jejímž úkolem je přinést nové poznatky o úrovni znalostí a reálném využívání nástrojů CAT mezi studenty a zároveň analyzovat požadavky překladatelských agentur v této oblasti. Práce je členěna na teoretickou a empirickou část. První kapitola teoretické části vymezuje základní problematiku nástrojů CAT, popisuje jejich klíčové funkce a nabízí stručný přehled jejich historického vývoje. Pozornost je dále věnována didaktickým přístupům k výuce překladatelských technologií, zejména koncepcím jedné z předních odbornic v této oblasti, Lynne Bowkerové. Následuje přehled výuky zaměřené na nástroje CAT na vybraných českých univerzitách. Druhá kapitola teoretické části se soustředí na překladatelské agentury, jejich typologii, fungování a rovněž na výhody využívání nástrojů CAT v agenturní praxi. Součástí je také přehled překladatelských agentur působících v České republice. Empirická část prezentuje realizovaný výzkum, popis použitých metod, charakteristiku respondentů, formulaci otázek kladených v rámci výzkumu a hypotéz a následné vyhodnocení dat týkajících se využívání nástrojů CAT v obou zkoumaných skupinách. Zahrnuje také výsledky vztahující se k předpokládanému využívání nástrojů CAT v budoucnosti. Empirická část je zakončena shrnutím hlavních zjištění a diskusí jejich významu.

Vzhledem k tomu, že nebyly získány odpovědi od studentů všech českých univerzit ani od všech překladatelských agentur, nelze s jistotou tvrdit, jaké jsou obecné vzorce v používání nástrojů CAT mezi studenty ani jaká je jednotná praxe agentur. Získané výsledky je proto možné vnímat především jako podklad a zdroj podnětů pro rozvoj specializovaných předmětů, práci vyučujících, aktivity studentů či pro praxi překladatelských agentur.

---

² Informace pochází z e-mailu prof. PhDr. Jana Radimského, Ph.D., vedoucího ústavu romanistiky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

Teoretická část

První kapitola teoretické části představuje nástroje CAT a jejich význam v současné překladatelské praxi. Kapitola zahrnuje také stručný historický vývoj těchto nástrojů v souvislosti s rozvojem strojového překladu. Dále je popsán přínos nástrojů CAT z hlediska překladové paměti a dalších klíčových funkcí, které umožňují překladatelům efektivně pracovat. Jsou zde rovněž uvedeny konkrétní softwarové nástroje. Další část kapitoly se zaměřuje na didaktiku překladatelských technologií podle Lynne Bowkerové. Poslední část se věnuje výuce nástrojů CAT na českých univerzitách a poskytuje přehled o zavedení kurzů, v nichž jsou studenti seznamováni se základy těchto nástrojů.

Druhá kapitola se věnuje překladatelským agenturám působícím v České republice. Jsou zde popsány jednotlivé typy agentur a jejich význam v současném kontextu. Zároveň je přiblíženo, jak tyto agentury využívají nástroje CAT, včetně jejich výhod, nevýhod a možných rizik. Kapitola rovněž obsahuje konkrétní přehled českých překladatelských agentur s informacemi o roku jejich vzniku, nabízených jazykových kombinacích, typech služeb a jejich rozmístění v České republice. Na závěr je představena *Asociace českých překladatelských agentur* (ACTA), která se zaměřuje na podporu kvality překladatelských služeb a profesních standardů.

1 Nástroje CAT

Tato kapitola se zaměřuje na význam nástrojů počítačem podporovaného překladu (nástroje CAT) jak pro studenty překladatelství, tak pro profesionální překladatele působící na současném trhu. Nejprve jsou představeny principy fungování těchto nástrojů, jejich hlavní funkce a stručný historický vývoj. Následuje přehled významů integrace nástrojů CAT do výuky na českých univerzitách. Závěrečná část kapitoly se věnuje přehledu univerzit, na nichž je možné studovat překladatelství, přístupům k výuce překladatelských technologií a nástinům dalšího vývoje v této oblasti.

V současnosti je jednou z klíčových kompetencí profesionálních překladatelů schopnost efektivně ovládat moderní technologie a pružně reagovat na aktuální trendy a výzvy v oboru. Jedním příkladem, který definuje klíčové dovednosti překladatele, je *Kompetenční rámec EMT (European Master's in Translation)*³, aktualizovaný v roce 2022. Tento kompetenční rámec uvádí pět základních oblastí kompetencí nezbytných pro úspěšné působení překladatelů na současném trhu. Jednotlivé oblasti jsou jazyk a kultura, překlad, technologie, osobní a mezilidská kompetence a odborné dovednosti. Jeho cílem je upevnit a zvýšit zaměstnatelnost absolventů magisterského studia překladatelství v celé Evropě. V České republice je členem EMT pouze Univerzita Karlova v Praze, přestože překladatelství je možné

---

³ European Master's in Translation (EMT) je síť univerzit a dalších vysokoškolských institucí v Evropské unii, které nabízejí vysoce kvalitní magisterské programy v oboru překladatelství. Tuto síť zajišťuje Generální ředitelství Evropské komise pro překlady (DGT) s cílem podpořit profesionalizaci překladatelské profese, zlepšit kvalitu vzdělávání překladatelů a posílit jejich zaměstnatelnost na trhu práce. (European Commission, nedatováno)

studovat na bakalářské a magisterské úrovni i na dalších univerzitách. Jednou z klíčových kompetencí je technologická kompetence, označovaná jako *Technology (tools and applications)*, která zahrnuje znalost a efektivní využití nástrojů a aplikací spojených s překladatelskou praxí:

This competence includes all the knowledge and skills used to implement and advise on the use of present and future translation technologies within the translation process. It also includes basic knowledge of machine translation technologies and the ability to implement machine translation according to potential needs. (European Commission, 2022)

Jedním z dílčích aspektů technologické kompetence je konkrétní zaměření na překladové technologie:

Students know how to ... make effective use of search engines, corpus-based tools, text analysis tools, computer- assisted [sic] translation (CAT) and quality assurance (QA) tools where appropriate ... (European Commission, 2022).

Mezi těmito technologiemi jsou výslovně uvedeny i nástroje pro počítačem podporovaný překlad (CAT), které představují důležitou součást moderní překladatelské praxe. Rozšířené používání nástrojů CAT a znalost překladatelských technologií v oboru je vyžadováno jak u absolventů překladatelských škol, tak u profesionálních překladatelů. (Rothwell et al., 2023, s. 7)

1.1 Historie

Vývoj nástrojů CAT je úzce spojen s pokroky v oblasti strojového překladu (*machine translation*, MT). Počátky vývoje MT sahají do první poloviny dvacátého století, ačkoliv samotná myšlenka MT má své kořeny v dřívějších dobách.

V roce 1949 americký vědec a matematik Warren Weaver, tehdejší viceprezident Rockefellerovy nadace, položil základy moderního strojového překladu. Weaver vycházel z technologií odvozených z počítačů, které byly využívány během druhé světové války k dešifrování kódů. Ve svých návrzích se zaměřil na různé přístupy k MT, které zahrnovaly použití logiky, kontextu, kryptografie a konceptu jazykových univerzálií, tedy předpokladu existence společného základu pro všechny jazyky, navzdory jejich různým povrchovým formám. (Rothwell et al., 2023, s. 3)

Padesátá léta dvacátého století představovala období intenzivního rozvoje, vysokých očekávání a významných investic do výzkumu a vývoje MT. Vrcholem této éry byla veřejná ukázka prototypu IBM 701 v roce 1954, během níž bylo přeloženo 49 vět z ruštiny do angličtiny. Tato událost se stala důležitým mezníkem a výrazně posílila zájem o další rozvoj MT. (Errens, 2016)

V šedesátých letech dvacátého století došlo k postupnému ústupu dřívějšího optimismu. V roce 1964 zřídila americká vláda výbor *Automatic Language Processing Advisory Committee* (ALPAC), jehož úkolem bylo posoudit dosavadní pokroky ve výzkumu MT. Ve své zprávě z roku 1966 ALPAC doporučil, aby byly finanční prostředky namísto dalších investic do výzkumu MT směřovány spíše na

rozvoj počítačem podporovaného překladu. (Rothwell et al., 2023, s. 3) Jak uvádí Vinczeová (2019, s. 20): „Práve obdobie úpadku výskumu strojového prekladu bolo pre vývoj nástrojov CAT kľúčové.“

Počítačem podporovaný překlad, tedy nástroje CAT, se začal vyvíjet od druhé poloviny šedesátých let dvacátého století s cílem zefektivnit práci překladatelů. Rychlý nárůst využívání nástrojů CAT nastal v letech 1993–2003. Podle Pošty (2017, s. 40) jsou hlavními důvody vznik Evropské unie (EU) a následné přistoupení České republiky k této unii. EU významně přispěla k rozvoji nástrojů CAT tím, že začala zpřístupňovat svou terminologickou databázi *Interactive Terminology for Europe* (IATE)⁴. Podle výsledků dotazníkového průzkumu Pošty z roku 2017 došlo k výraznějšímu rozšíření využívání nástrojů CAT v ČR přibližně od roku 2010.

1.2 Definice

Pojem *nástroje počítačem podporovaného překladu*, označované zkratkou CAT (z anglického *Computer-Assisted/Aided Translation*), lze vykládat různě. Obecně se jím rozumí specializované pomůcky, které překladatelům usnadňují a zefektivňují práci. Jak upozorňuje Svoboda (2012, s. 71), pojem nástroje CAT lze chápat široce jako všechny počítačové programy a funkce, které překladatel při práci s textem využívá, například funkci pro vyhledávání a nahrazování, elektronické glosáře v Excelu nebo internetové vyhledavače. Podobně i Pošta (2017, s. 39) uvádí, že pod tímto pojmem lze chápat jakékoliv počítačové aplikace, jež překladateli usnadňují práci, například kombinaci textového editoru a elektronického slovníku.

Nicméně nástroje CAT představují softwarové technologie, jejichž jádrem je využití překladových pamětí (*translation memory*, TM). Podle Svobody (2012, s. 71) jde o technologie, které ukládají dvojice segmentů textu, tedy výchozí text a jeho překlad, čímž se postupně buduje překladová paměť. Při zahájení překladu je překladová paměť prázdná a její obsah se vytváří až během práce překladatele, jak jednotlivé segmenty překládá.

Hlavní výhodou překladové paměti je možnost opětovného využití již přeložených segmentů. Pokud se v textu objeví stejná či podobná věta, systém překladateli automaticky nabídne odpovídající překlad z paměti.

Jak již bylo zmíněno, pro práci v nástrojích CAT je charakteristické, že překlad probíhá po jednotlivých segmentech. Překladatel tedy nepracuje s textem jako s celkem, ale s menšími jednotkami, které software automaticky odděluje. Segmentace je zpravidla založena na interpunkčních znaménkách, jako jsou tečky, otazníky či vykřičníky. V nastavení programu je však obvykle možné určit, která znaménka budou považována za konec segmentu, a přizpůsobit tak segmentaci konkrétním potřebám překladu (Vinczeová, 2019, s. 27). Z toho důvodu bývá základní jednotkou segmentu nejčastěji věta či

---

⁴ IATE je terminologická databáze EU. Jedná se o projekt od roku 1999, který má zlepšit dostupnost a standardizaci terminologických zdrojů EU. Od roku 2004 jej využívají všechny orgány a instituce EU pro správu a šíření terminologie. V roce 2007 byla spuštěna veřejná verze databáze a umožňuje občanům EU vyhledávat terminologii ve všech 24 úředních jazycích EU. (European Parliament, nedatováno)

souvětí. Tento způsob členění textu úzce souvisí s využíváním TM, neboť umožňuje efektivně ukládat a znovu vyvolávat již přeložené úseky.

Další technickou výhodou nástrojů CAT je jejich schopnost pracovat s širokou škálou formátů souborů. Překladač se tak nemusí učit zacházet s každým formátem zvlášť, protože dokument lze jednoduše importovat do prostředí nástroje CAT. Po dokončení překladu je pak výstup často vygenerován ve stejném formátu, v jakém byl text původně dodán, což výrazně zjednodušuje práci a šetří čas. Jedním příkladem je nástroj *MateCat*, který v současnosti podporuje více než 80 různých formátů. Patří mezi ně soubory z prostředí Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint), OpenOffice, iWorks, PDF dokumenty, dále grafické formáty jako InDesign nebo Framemaker, ale i webové formáty či XML soubory určené k lokalizaci mobilních aplikací pro Android. (Matecat, nedatováno)

Přestože nástroje CAT poskytují překladateli řadu technických výhod, veškerá jazyková rozhodnutí týkající se kulturních aspektů zůstávají na něm. Software využívá přednosti počítače, aby překladateli poskytoval užitečné informace a ulehčoval opakující se a rutinní aspekty práce. Počítače jsou totiž mnohem efektivnější než lidé při ukládání, porovnávání, vyhledávání a přesném vyvolávání položek z potencionálně obrovského množství dat. Nástroje CAT byly vyvinuty především s cílem využít tyto vlastnosti při práci s jazykovými zdroji vytvořenými během předchozích překladatelských úkolů. (Rothwell et al., 2023, s. 11)

V této diplomové práci je termín nástroje CAT používán pro softwarové programy využívající TM, která umožňuje efektivní a konzistentní tvorbu překladů. TM, segmentace textu či práce s různými formáty souborů však nepředstavují jediné funkce, které mohou být pro překladatele přínosné.

1.3 Další funkce

Jak již bylo zmíněno, hlavním přínosem nástrojů CAT je TM, která umožňuje znovu používat již jednou přeložené segmenty a tím šetří čas, zvyšuje efektivitu práce a zajišťuje terminologickou i stylistickou konzistenci překladu. Moderní nástroje CAT však kromě TM nabízejí i řadu dalších funkcí, které významně usnadňují práci překladatele. Následující přehled shrnuje nejdůležitější z nich.

Kontrola kvality (Quality Assurance, QA) představuje funkci, která slouží k odhalování možných chyb v překladu. Kontrola může probíhat průběžně během překladu, nebo až po jeho dokončení. Mezi nejčastější typy kontroly patří ověření gramatiky, pravopisu, interpunkce, číselných údajů či odhalování dvojitých mezer a dalších drobných nedostatků (Rothwell et al., 2023, s. 19). Tato funkce významně přispívá ke zvýšení přesnosti překladu a pomáhá předcházet chybám způsobeným nepozorností překladatele.

Funkce *úplná a dílčí shoda (exact match a fuzzy match)* vychází z práce s TM a umožňuje překladateli opakovaně využívat již přeložené segmenty. *Úplná shoda* označuje situaci, kdy se segment překladného textu přesně shoduje se segmentem uloženým v TM, zatímco *dílčí shoda* nabízí segmenty,

kteře jsou podobné, ale nikoli identické. Při opakovaném výskytu zcela totožných segmentů v textu, tzv. repetici, nástroj automaticky nabídne jejich znovupoužití. (Svoboda, 2012, s. 72)

Terminologická databáze (TB) slouží překladateli k ukládání jednotlivých termínů a jejich ekvivalentů v cílovém jazyce. Na rozdíl od TM, která uchovává celé věty, terminologická databáze pracuje pouze s jednotlivými slovy či slovními spojeními. Jejím cílem je zajistit konzistenci překladu, například u odborných textů, kde je důležité používat jednotnou terminologii. Překladateli zároveň umožňuje ukládat nejen samotné jazykové ekvivalenty, ale i další užitečné informace do budoucna, jako jsou definice, synonyma, gramatické údaje, příklady užití, odkazy či jiné relevantní doplňující informace.

Funkce *spárování dokumentů* (*alignment*) slouží k propojení paralelních dokumentů za účelem vytvoření TM. Využívá se zejména u textů, které nebyly původně přeloženy s využitím nástrojů CAT, nebo v případech, kdy překladatel ztratil či omylem vymazal existující TM. Při nahrání výchozího textu a jeho překladu software automaticky propojí jednotlivé segmenty jednotlivých dokumentů. Po jejich kontrole a potvrzení je možné vytvořit novou TM, kterou lze následně využít při práci na dalších projektech. (Opalková, 2018, s. 17)

Další užitečnou funkcí je možnost *importu a exportu TM a TB*. Nástroje CAT umožňují překladatelům tyto zdroje snadno přenášet mezi jednotlivými zařízeními, případně je sdílet s kolegy či institucemi. (Opalková, 2018, s. 16) Tato funkce může být zvláště přínosná pro začínající uživatele nástrojů CAT, kterým mohou školy nebo překladatelské agentury poskytnout již vytvořené paměti či databáze jako výchozí pracovní materiál.

S TM souvisí také funkce *concordance search*, která umožňuje vyhledávat jednotlivá slova či vazby v již existujících překladech uložených v paměti. Podobným způsobem lze vyhledávat i v terminologické databázi.

Z hlediska překladatelských agentur nabízejí nástroje CAT řadu funkcí, které jsou klíčové pro efektivní řízení zakázek. Patří mezi ně především *cloudová úložiště*, která umožňují překladatelům i projektovým manažerům přístup k překladovým pamětem, terminologickým databázím a projektovým souborům odkudkoli prostřednictvím internetu. Tento systém usnadňuje týmovou spolupráci, zajišťuje aktuálnost dat a podporuje efektivní řízení překladových projektů.

Pro agentury je rovněž zásadní funkce *projektového managementu*, která zajišťuje organizaci a rozdělení úkolů mezi překladatele, revizory a korektory a umožňuje sledovat průběh i stav jednotlivých projektů. Tato funkce umožňuje vytváření samostatných projektových balíčků, do nichž může například projektový koordinátor nahrát veškeré související soubory, jako jsou výchozí texty v různých formátech, TM, TB a další potřebné podklady. Součástí balíčků mohou být také hotové překlady v různých jazykových kombinacích.

Další užitečnou funkcí nástrojů CAT je *analýza dokumentu*, která poskytuje detailní přehled o rozsahu překládaného textu ještě před zahájením samotné práce. Nástroje CAT dokážou automaticky vytvořit statistickou zprávu s počtem slov, znaků či segmentů. Součástí analýzy bývá také vyhodnocení

míry shody s existující TM, tedy rozlišení *úplných* a *dílčích shod*. Tyto údaje mají zásadní význam pro projektové plánování a kalkulaci ceny zakázky.

Jak je patrné, hlavním přínosem nástrojů CAT je TM, která představuje pro překladatele i překladatelské agentury jednu z nejcennějších funkcí těchto softwarů. Řada dalších funkcí je s ní přímo propojena a rozšiřuje její praktické využití. Je však třeba zdůraznit, že ani nejmodernější technologie nemohou nahradit pečlivost a pozornost překladatele. Pokud je do TM uložen nepřesný nebo chybný překlad, může to v budoucnu způsobit závažné problémy při opakování segmentů. Přestože nástroje CAT nabízejí i mnoho dalších možností, uvedené funkce dostatečně ilustrují jejich význam a přínos pro efektivní překladatelskou praxi. Nedílnou součástí těchto nástrojů je také schopnost spolupracovat se systémy strojového překladu, a jejich vývoj je proto úzce propojen.

1.4 Sociologický obrat a nástroje CAT

Na technologický vývoj nástrojů CAT postupně reagovala také překladatelská teorie a didaktika. Nástroje CAT totiž nepředstavují pouze technický prostředek, který má překladateli ulehčit práci, ale zároveň i fenomén, jenž zásadně proměňuje samotný překladatelský proces a způsob, jakým překladatelé přemýšlejí o své profesi. Jak upozorňuje Chan (2017, s. 244), jde o oblast, která si zaslouží seriózní akademické zkoumání. Pokud jde o odbornou literaturu k tomuto tématu, v období 58 let mezi lety 1948 a 2006 bylo publikováno 8 363 prací v angličtině či čínštině, a to od 5 404 různých autorů (Chan, 2008, xxix). Tento objem ukazuje, že otázka překladatelských pomůcek a technologií je dlouhodobě předmětem systematického akademického zájmu, který nelze přehlížet ani při výuce překladu.

V této souvislosti je vhodné připomenout, že již v sedmdesátých letech americko-nizozemský překladatel a translátolog James S. Holmes představil pojem *translation studies*, který se stal základním označením pro vědecké zkoumání překladu. Ve svém zásadním článku *The Name and Nature of Translation Studies* (1972) rozdělil tento obor na dvě hlavní větve – *theoretical (pure)* a *applied*. Právě do aplikované větve zařadil také kategorii *translation aids*, která tehdy zahrnovala zejména gramatiky, lexikografické a terminologické pomůcky (Holmes, 1988, s. 67–80). Přestože šlo o pomůcky odlišné od dnešních nástrojů CAT, jejich systematické začlenění do teoretického rámce translátologie naznačilo cestu k pozdějšímu propojení překladatelských technologií s teoretickými modely i didaktikou překladatelské praxe. Postupem času se navíc kategorie tzv. *translations aids* rozšířila o nové pomůcky pro překladatele, mezi něž patří moderní informační technologie, tedy strojový překlad, překladový software, online terminologické databáze či využívání internetu.

Vývoj překladatelských technologií a jejich integrace do teoretických rámců translátologie ukazuje, že efektivní využití moderních nástrojů vyžaduje nejen technické dovednosti, ale i pochopení jejich vhodného uplatnění. Touto problematikou se zabývá Lynne Bowkerová a její přístup k didaktice překladatelských technologií.

1.5 Didaktika podle Lynne Bowkerové

Jednou z předních odbornic zabývajících se didaktikou překladatelských technologií je kanadská profesorka Lynne Bowkerová, působící na Univerzitě v Ottawě, jejíž výzkum významně přispěl k rozvoji metodiky výuky překladatelských technologií. Bowkerová (in Chan, 2015, s. 88–104) uvádí, že jednou z klíčových kompetencí profesionálních překladatelů je schopnost efektivně ovládat moderní technologie. Aby toho byli schopni, musí být již v průběhu svého studia systematicky školeni v tom, jak jednotlivé technologie co nejlépe využívat a jak vybírat takové nástroje, které jim v konkrétních překladatelských situacích přinesou největší užitek.

Bowkerová (in Chan, 2015, s. 88–104) zdůrazňuje, že role vyučujících nespočívá pouze v technickém vysvětlení fungování těchto nástrojů, ale i v objasnění, v jakých situacích je vhodné je použít a proč. Jedním příkladem může být literární překlad, u něhož není zcela vhodné využívat nástroje CAT, jelikož práce s textem vyžaduje vysokou míru kreativity a individuálního stylu. Přesto existují literární překladatelé, kteří nástroje CAT využívají.

Dalším klíčovým aspektem, který Bowkerová (in Chan, 2015, s. 88–104) zmiňuje, je výběr vhodného nástroje CAT pro výuku. Doporučuje zaměřit se na ty systémy, které jsou v praxi nejrozšířenější, jelikož jejich ovládnutí může studentům zvýšit šance na budoucí profesní uplatnění. Zároveň ale považuje za přínosné seznámit studenty s více nástroji, ideálně se dvěma až třemi různými softwary, což rozvíjí jejich flexibilitu a schopnost adaptace na různé pracovní prostředí. Vyučující by podle ní měli využívat také tzv. open-source nástroje, tedy nástroje, které jsou volně dostupné (například nástroj *MateCat*). Díky nim mohou studenti s technologiemi pracovat i mimo univerzitní prostředí, osvojit si jejich funkce a samostatně si již během studia vytvářet vlastní TM a TB. Bowkerová rovněž upozorňuje, že kromě univerzitních kurzů mohou mít studenti příležitosti rozvíjet své technologické dovednosti i prostřednictvím jiných forem vzdělávání. Některé instituce nabízejí počítačové workshopy či školení organizované prostřednictvím studentských nebo IT služeb. Dále mnoho profesních sdružení poskytuje kurzy zaměřené na různé typy nástrojů, od obecných po specializované. Studenti by měli být k jejich absolvování motivováni. Takové aktivity jim nejen umožňují seznámit se s novými technologiemi, ale také podporují budování profesních sítí a rozvíjí povědomí o tom, že celoživotní vzdělávání je nezbytné pro trvalý úspěch v překladatelské profesi.

Z didaktického hlediska autorka (in Chan, 2015, s. 88–104) navrhuje, aby studenti byli nejprve seznámeni se základy práce s nástroji CAT a následně aby byla tato výuka integrována do dalších předmětů překladatelského kurikula. Takové propojení umožňuje studentům vidět technologii v širším kontextu a pochopit její praktické uplatnění. Tento přístup zároveň podporuje přechod od pasivního přijímání informací k aktivnímu učení, při němž studenti zažívají situace podobné těm z reálné překladatelské praxe.

Bowkerová (in Chan, 2015, s. 88–104) dále upozorňuje na problém výuky překladatelských technologií pro všechny jazykové kombinace současně. Tento přístup podle ní snižuje autenticitu

vzdělávacího procesu, jelikož vyučující obvykle neovládá všechny vyučované jazyky a nemůže tudíž poskytnout detailní zpětnou vazbu k překladu.

Jedním z významných přínosů zařazení nástrojů CAT do výuky je skutečnost, že práce s nimi nepřispívá pouze k rozvoji technických dovedností studentů, ale zároveň posiluje jejich schopnost reflektovat samotný proces překladu. Jak uvádí Bowkerová (2022, s. 11–21), studenti se při používání těchto technologií učí realisticky posuzovat možnosti a limity strojů a přizpůsobovat jim své pracovní postupy tak, aby dosáhli co nejlepších výsledků. Získávají například zkušenost s tím, že počítače nejsou schopny uplatňovat inteligenci nebo zdravý rozum, a proto je nutné jim práci usnadnit prostřednictvím používání kontrolovaného jazyka či správného značkování textu. Takto začleněná výuka zároveň vede k prohloubení překladatelského kurikula. Studenti si osvojí schopnost formulovat texty tak, aby byly znovupoužitelné, a díky funkcím TM, jako je *fuzzy matching*, mohou také pracovat s více variantami překladu. To podporuje jejich kritické myšlení a pomáhá jim chápat překlad nikoli jako mechanický převod, ale jako kreativní činnost s mnoha možnými řešeními.

Vedle těchto přínosů je však nutné upozorňovat i na možné problémy. Jedním z příkladů, na co si studenti během učení se práce s nástroji CAT musí dát pozor, je rozdělení textu na jednotlivé segmenty. Během výuky je proto důležité zdůraznit, aby při překladu dbali na koherenci textu, vnímali jej jako celek a dodržovali návaznost mezi jednotlivými segmenty jak na makrostylistické⁵, tak i na mikrostylistické⁶ rovině. (Djovčoš et al., 2018, s. 112)

Podobně je nezbytné studenty připravit i na softwarová omezení těchto nástrojů. Druhým potenciálním rizikem, na který by měli být studenti při práci s nástroji CAT upozorňováni, jsou možné softwarové nedokonalosti, zejména pokud jde o funkci *kontrola kvality*. Jak upozorňují Djovčoš et al. (2018, s. 112–113), může se například stát, že nástroj chybně vyhodnotí správně provedenou úpravu jako chybu. Uvádějí příklad mezinárodního formátu slovenského telefonního čísla. Funkce *kontrola kvality* porovnává čísla mezi výchozím a cílovým textem, a pokud překladatel převede číslo do mezinárodní podoby, například přidáním předvolby, software tuto úpravu označí za nesprávnou. Studenti by si proto měli být vědomi toho, že nejde o skutečnou chybu, ale o nedostatek softwarového řešení.

Kromě didaktických a praktických aspektů má integrace nástrojů CAT do výuky také význam pro výzkum. Vedlejším produktem používání nástrojů CAT je systematické shromažďování dat, která lze následně využít pro výzkumné účely. TM například představují cenný zdroj, jenž může poskytnout rozsáhlý materiál pro studium překladových procesů a jejich vývoje. (Bowker, 2022, s. 18)

Na závěr této kapitoly je třeba zdůraznit, že úlohou vyučujících na univerzitách je nejen naučit studenty, jak pracovat s moderními technologiemi a správně je využívat při překladu, ale také se sami aktivně zajímat o nové technologie, průběžně je studovat a osvojovat si jejich používání. V současnosti

---

⁵ Makrostylistika se zaměřuje na celkovou soudržnost, kompozici a styl textu jako celku.

⁶ Mikrostylistika se zaměřuje na jazykové prostředky a jejich volbu na úrovni jednotlivých vět či segmentů.

se totiž dynamicky rozvíjí oblast umělé inteligence (*artificial intelligence*, AI), která se postupně stává také jednou z překladatelských pomůcek. Jak uvádějí Djovčoš a Šveda (2023, s. 137):

... Rapidný nástup umelej inteligencie (napr. ChatGPT) nemôžeme a nesmieme ignorovať a musíme pripraviť študentov na svet, v ktorom bude ich každodennou súčasťou. To však znamená, že sami sa musíme o tieto technológie zaujímať a študovať ich, lebo nám hrozí, že nebudeme za študentmi „stíhať“ a stratíme ich rešpekt.

AI dnes využívají i samotné nástroje CAT, a to nejen prostřednictvím funkce MT. Generativní AI například asistuje při kontrole kvality či správě terminologie. MT umožňuje automaticky převést text do cílového jazyka bez přímého zásahu člověka a může překladateli významně ušetřit čas. Navíc je MT dnes integrován přímo do většiny moderních nástrojů CAT, kde doplňuje funkci TM a uživatelé se zobrazuje společně s uloženými segmenty. (Svoboda, 2012, s. 80)

Bowkerová (in Chan, 2015, s. 95) se rovněž zabývá výukou MT. Upozorňuje, že v minulosti nebyl MT běžnou součástí překladatelského vzdělávání a při výuce se s ním prakticky neworkovalo. V současnosti je však nezbytné, aby se studenti s touto technologií aktivně seznamovali, rozuměli jejím možnostem i omezením a dokázali ji efektivně využívat v praxi. Výuka by tedy měla zahrnovat nejen seznámení se se základními principy MT, ale také propojení s databázemi TM. Důraz by měl být kladen také na dovednosti spojené s preeditingem a posteditingem, tedy úpravou textu před a po automatickém překladu.

Do budoucna Bowkerová (in Chan, 2015, s. 95) podotýká, že je obtížné přesně předvídat, jaké konkrétní dovednosti budou překladatelé v budoucnosti potřebovat, a tomu přizpůsobit výuku či kurikulum. Technologický vývoj je totiž natolik dynamický, že klíčovou kompetencí současných studentů by měla být především schopnost celoživotního učení se a adaptace na nové nástroje a postupy.

1.6 Výuka na českých univerzitách

Jak již bylo naznačeno, v současné době překladatelům nestačí mít pouze jazykové a překladatelské znalosti a dovednosti, ale musí také ovládat moderní technologie používané v oboru překladatelství (Pošta, 2017, s. 5). Na tuto skutečnost reagují i mnohé české univerzity, které nabízejí studijní programy zaměřené na překladatelství. Již několik let začleňují do svých studijních plánů výuku o počítačem podporovaném překladu. Profil absolventů programů zaměřených na překladatelství v České republice spočívá v propojení jazykových a překladatelských dovedností s technickou připraveností. Studenti se během studia seznamují se základy práce s nástroji CAT, TM, TB, lokalizací i posteditingem, což jim umožňuje se dobře uplatnit v praxi.

Významnou roli zde hraje také spolupráce univerzit s poskytovateli CAT softwaru. Řada společností nabízí akademické licence za zvýhodněných podmínek nebo zcela zdarma. Například společnost *RWS* v rámci programu *RWS Campus* podporuje praktickou výuku nástrojů CAT na univerzitách a poskytuje studentům přístup k nástroji *Trados Studio*, jednomu z nejpoužívanějších

nástrojů CAT v profesionální praxi. Studenti navíc mohou absolvovat oficiální certifikace k práci s *Trados Studiem* zdarma (RWS, nedatováno), čímž si zvyšují konkurenceschopnost na trhu práce. Podobně společnost *memoQ* provozuje *Program For Universities*, který univerzitám umožňuje získat neomezený počet bezplatných licencí pro výuku, a studenti je mohou využívat zdarma za snížených podmínek (*memoQ*, nedatováno). Dalším příkladem je společnost *Phrase* (dříve *Memsources*), která v rámci *Academic Plan* poskytuje univerzitám a studentům zdarma přístup k profesionálním nástrojům CAT pro vzdělávací účely (*Phrase*, nedatováno). Vedle komerčních softwarů mají studenti možnost využívat také volně dostupné nástroje, například *OmegaT* nebo *MateCat*, které nevyžadují žádné licenční poplatky.

V České republice je možné studovat překladařství jak na bakalářském (Bc.), tak na navazujícím magisterském (NMgr.) stupni. Programy zaměřené na překladařství nabízí Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Masarykova univerzita v Brně, Ostravská univerzita, Palackého univerzita v Olomouci a Univerzita Karlova v Praze. Všechny tyto univerzity zároveň svým studentům poskytují předměty zaměřené na nástroje CAT, liší se však tím, od kterého akademického roku jsou jednotlivé kurzy vyučovány. Pro lepší přehled je níže uvedena tabulka, která shrnuje vybrané obory překladařství, v nichž je zařazena výuka nástrojů CAT. Uvedené údaje platí k 25. září 2025:

Od akademického roku	Název předmětu	Název oboru	Univerzita	Typ studijního programu
2007/2008	Počítačem podporovaný překlad 1 a 2	Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad	Univerzita Palackého v Olomouci	Bc.
2008/2009	Překlad podporovaný počítačem	Překladatelství anglického jazyka	Masarykova univerzita	NMgr.
2008/2009	Nástroje CAT, strojový překlad a lokalizace	Překladatelství	Univerzita Karlova	NMgr.
2010 ⁷	Počítačem podporovaný překlad 3	Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad	Univerzita Palackého v Olomouci	NMgr.
2012/2013	Počítačem podporovaný překlad 1	Ruština pro překladatele	Univerzita Palackého v Olomouci	NMgr.
2012/2013	Praktické a technické aspekty překladu	Ruština se zaměřením na překlad	Masarykova univerzita	NMgr.
2012/2013	Elektronické zpracování dat pro překlad	Němčina pro překlad	Ostravská univerzita	NMgr.
2016/2017	Překladatelský seminář – CAT nástroje	Němčina se zaměřením na tlumočení a překlad	Univerzita Palackého v Olomouci	Bc. + NMgr.
2017 ⁸	Počítačem podporovaný překlad	Angličtina pro překlad	Ostravská univerzita	NMgr.
2018/2019	Počítačem podporovaný překlad	Polština/Ruština pro překlad Francouzština/Španělština pro překlad	Ostravská univerzita	NMgr.
2019/2020	Translatologická analýza odborného textu	Překladatelství	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	NMgr.
2019/2020	Nástroje IT	Překladatelství románských a germánských jazyků	Masarykova univerzita	NMgr.

Tabulka 1 – Přehled některých oborů překladařství s výukou nástrojů CAT v České republice

Informace týkající se akademického roku zavedení kurzů zaměřených na nástroje CAT pochází z e-mailové komunikace s jednotlivými vyučující příslušných ústavů a kateder. Ti poskytli také bližší informace, komentáře a detaily, jejichž přehled následuje.

⁷ V dostupných informacích je uveden pouze kalendářní rok.

⁸ V dostupných informacích je uveden pouze kalendářní rok.

1.6.1 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Studenti studijního programu *Překladařství* (NMGr.) se na ústavu romanistiky Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích seznamují s nástroji CAT v předmětu *Translatologická analýza odborného textu* a prakticky pak v překladařských seminářích. Předměty byly zavedeny v rámci nové akreditace, tzn. od akademického roku 2019/2020. V roce 2025 má ústav zakoupenou licenci na CAT nástroje *Trados a Phrase*.⁹

1.6.2 Masarykova univerzita

Katedra anglistiky a amerikanistiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (FF MU) nabízí studijní program *Překladařství anglického jazyka* (NMGr.) od roku 2008. Předmět *Překlad podporovaný počítačem* byl na katedře vyučován již od počátku studijního programu, tedy od akademického roku 2008/2009. S postupem času (hlavně v uplynulých dvou letech) se obsah kurzu proměnil, ale právě toto byl a je (v poslední době spolu s dalšími přibývajících kurzy) kurz, kde se poprvé studenti o počítačově podporovaném překladu dozvídali a dozvídají.¹⁰

Ústav románských jazyků a literatur v rámci programu *Překladařství románských a germánských jazyků* (NMGr.) seznamuje studenty s nástroji CAT v semináři *Nástroje IT*. Podle záznamů v informačním systému Masarykovy univerzity (IS MUNI) je kurz vypsán od akademického roku 2019/2020.¹¹

Studenti ústavu slavistiky programu *Ruská studia (specializace Ruština se zaměřením na překlad)*, (NMGr.) mohou navštěvovat kurz *Praktické a technické aspekty překladu*. Obor *Překladařství ruského jazyka* byl poprvé akreditován v roce 2008. V tomto období byl zařazen kurz *Praktické a technické aspekty překladu*, jehož součástí byla i výuka o nástrojích pro překlad podporovaný počítačem (CAT). Tento kurz byl určen všem studentům překladařství a tlumočnictví, bez ohledu na jejich studijní jazyk, v souladu s původní akreditací katedry anglistiky a amerikanistiky. Důvodem byl nedostatek kvalifikovaných odborníků v dané oblasti. Od akademického roku 2012/2013 výuka tohoto kurzu přešla na interní či externí vyučující jednotlivých translatologických oborů, tedy i oboru *Překladařství ruského jazyka*.¹²

1.6.3 Ostravská univerzita

Na katedře anglistiky a amerikanistiky je pro studenty programu *Angličtina pro překlad* (NMGr.) od roku 2017 vyučován seminář *Počítačem podporovaný překlad*. Jeho hlavním cílem je seznámit studenty

---

⁹ Informace pochází z e-mailu prof. PhDr. Jana Radimského, Ph.D., vedoucího ústavu romanistiky na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

¹⁰ Informace pochází z e-mailů Mgr. Renaty Kamenické, Ph.D., odborné asistentky, a doc. Mgr. Tomáše Kačera, Ph.D., vedoucího katedry anglistiky a amerikanistiky na Masarykově univerzitě.

¹¹ Informace pochází z e-mailu doc. Mgr. Iva Buzka, Ph.D., vedoucího ústavu románských jazyků na Masarykově univerzitě.

¹² Informace pochází z e-mailu doc. PhDr. Jiřího Gazdy, CSc., docenta z ústavu slavistiky na Masarykově univerzitě.

se základními funkcemi nástrojů CAT, jelikož většina z nich s těmito technologiemi před nástupem do kurzu nemá žádné předchozí zkušenosti. Katedra disponuje licencí na software *Transit NXT*.¹³

Katedra germanistiky studenty oboru *Němčina pro překlad* (NMgr.) seznamuje s nástroji CAT v povinném předmětu *Elektronické zpracování dat pro překlad*. Tento předmět se na katedře vyučuje od akademického roku 2012/2013.¹⁴

Katedra slavistiky od akademického roku 2011/2012 nabízela překladatelský program *Polština/Ruština pro překladatelskou praxi*. Studenti museli absolvovat povinný předmět *Informatika pro překladatele*, ve kterém byli seznámeni s nástroji CAT. Od akademického roku 2018/2019 se obor přejmenoval na studijní program *Polská/Ruská filologie se specializací – Polština/Ruština pro překlad* (NMgr.). V současné době studenti tohoto oboru mají povinný předmět *Počítačem podporovaný překlad*, který je vyučován již od začátku existence programu, tedy od akademického roku 2018/2019. Předmět navštěvují studenti slavistiky společně se studenty romanistiky, kteří studují obor *Francouzština/Španělština pro překlad* (NMgr.). Pro všechny uvedené specializace je tento předmět povinný.¹⁵

1.6.4 Univerzita Karlova

Ústav translatologie v současnosti využívá dva softwary, a to od akademického roku 2008/2009 software *RWS Trados* a od roku 2022 nástroj *Phrase*. Ústav nabízí povinný kurz *Počítačem podporovaný překlad*, který je určen studentům bakalářského studijního programu. Výuka probíhá formou přednášek a seminářů. Cílem kurzu je kromě řady dalších funkcí a aspektů překladových technologií seznámit studenty se základy počítačem podporovaného překladu a umožnit jim si osvojit praktické dovednosti při práci s nástrojem *Trados Studio*. Studenti absolvováním kurzu také získají certifikaci u společnosti RWS Trados na úrovni 1. Pro studenty navazujícího magisterského programu je dále nabízen povinný kurz *Nástroje CAT, strojový překlad a lokalizace*, který je vyučován od roku 2011. Cílem tohoto předmětu je seznámit studenty se specifiky nástrojů CAT, principy strojového překladu a postupy posteditace, tedy úprav výstupů strojového překladu. Součástí kurzu je také příprava na získání certifikace RWS Trados na úrovni Level 2 (Intermediate). Studenti zároveň získávají roční licenci na software *Trados Studio*, kterou mohou využít i mimo výuku pro nácvik a rozvoj svých technických dovedností.¹⁶

Do budoucna se počítá se zařazením ještě pokročilejších technologií do výuky, například programování vlastních strojových překladačů. Současně se stále více zdůrazňuje, že překladatelé nebudou vnímáni jen jako samotní tvůrci překladu, ale také jako konzultanti v oblasti technologií.

---

¹³ Informace pochází z e-mailu Mgr. Christophera Jamese Hopkinsona, Ph.D., vyučujícího semináře *Počítačem podporovaný překlad* na katedře anglistiky a amerikanistiky Ostravské univerzity.

¹⁴ Informace pochází z e-mailu Mgr. Milana Pišla, Ph.D., garanta překladatelské disciplíny na katedře germanistiky Ostravské univerzity.

¹⁵ Informace pochází z e-mailu PhDr. Jiřího Muryce, Ph.D., vedoucího katedry slavistiky Ostravské univerzity.

¹⁶ Informace pochází z e-mailu doc. PhDr. Tomáše Svobody, Ph.D., ředitele ústavu translatologie Univerzity Karlovy.

Budou muset umět poradit, jaké překladače nebo překladové paměti zvolit, jak pracovat s plug-iny v rámci nástrojů CAT a jak tyto technologie efektivně využívat v praxi. Tyto skutečnosti se ústav translologie snaží reflektovat již nyní a zároveň si je vědom potřeby školit i samotné vyučující. (Králová, 2024, s. 128)

1.6.5 Univerzita Palackého v Olomouci

Katedra anglistiky a amerikanistiky nabízí předměty *Počítačem podporovaný překlad 1 a 2* studentům oboru bakalářského oboru *Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad* od akademického roku 2007/2008. Od roku 2010 katedra nabízí i stejnojmenný NMgr. obor, v rámci kterého se vyučuje předmět *Počítačem podporovaný překlad 3*.¹⁷

Katedra germanistiky nabízí předmět *Překladatelský seminář – CAT nástroje* od akademického roku 2016/2017. Předmět mohou navštěvovat studenti Bc. nebo NMgr. studia oboru *Němčina se zaměřením na tlumočení a překlad*. Studenti bakalářského oboru si mohou předmět zapsat až od druhého ročníku.¹⁸

Katedra slavistiky nabízí obory *Ruská filologie se specializací na překladatelskou a hospodářskou praxi* (Bc.) a *Ruština pro překladače* (NMgr.). Sekce rusistiky v magisterském studiu nabízí předmět *Počítačem podporovaný překlad 1*, zaměřený na nástroje CAT, od akademického roku 2012/2013.¹⁹

Jak je patrné, většina českých univerzit reagovala na technologický vývoj v oblasti překladatelství a uvědomuje si nutnost připravovat budoucí překladače nejen v oblasti jazykových a překladatelských kompetencí, ale také v ovládní moderních technologií. Zároveň je však nezbytné, aby se studenti naučili tyto technologie využívat zodpovědně a s ohledem na profesní i etické aspekty, což jim umožní stát se konkurenceschopnými a kvalitními odborníky na trhu. Pozitivní je, že význam nástrojů CAT si začínají uvědomovat i některé obory, které se nespécializují výhradně na překlad, avšak ve svém studijním plánu zahrnují překladatelské semináře. Příkladem je program *Cizí jazyky pro komerční praxi* (Bc.) na Západočeské univerzitě v Plzni, kde je vyučován seminář *Anglický překlad a tlumočení 1 a 2*. Ačkoli se v současnosti nástroje CAT v této výuce zatím neprobírají, vyučující předpokládá jejich začlenění do kurikula v budoucnu²⁰. Tento trend potvrzuje, že technologie se stávají nedílnou součástí přípravy jazykových specialistů napříč různými studijními zaměřenými.

---

¹⁷ Informace pochází z e-mailu PhDr. Pavla Krále, vyučujícího na katedře anglistiky a amerikanistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci.

¹⁸ Informace pochází z e-mailu Mgr. et Mgr. Anny Mácové, sekretářky katedry germanistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci.

¹⁹ Informace pochází z e-mailu Mgr. Marty Pálušové, Ph.D., vyučující na katedře slavistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci.

²⁰ Informace pochází z e-mailu PhDr. Alice Tihelkové, Ph.D., vyučující na katedře filologických studií na Západočeské univerzitě v Plzni.

2 Překladatelské agentury

Tato kapitola se zaměřuje na současný stav překladatelských agentur v České republice. Cílem je přiblížit jejich postavení na trhu, vysvětlit důvody jejich existence a představit základní typografii agentur. Součástí kapitoly je také popis významu využívání nástrojů CAT v rámci jejich činnosti. V závěrečné části jsou uvedeny příklady konkrétních agentur působících v České republice, včetně přehledu jejich nabízených služeb, jazykových kombinací a roku založení, vycházejícího z údajů dostupných na jejich oficiální webových stránkách.

Současný globalizovaný svět klade stále větší důraz na kvalitní překladatelské služby, které jsou nezbytné pro úspěšnou komunikaci napříč jazyky a kulturami. Rostoucí nároky klientů i zahraniční konkurence ukazují, že překladatelský trh se dále dynamicky rozvíjí. V tomto případě překladatelské agentury hrají klíčovou roli, protože pomáhají firmám pronikat na mezinárodní trhy, podporují obchodní vztahy a usnadňují export produktů a služeb. (Munková a Vaňková, 2024, s. 23)

Překladatelské agentury se specializují na poskytování jazykových služeb, zejména překladu a tlumočení, ale také korektur, lokalizace nebo posteditace MT. Slouží přitom jako zprostředkovatelé mezi klientem a překladatelem. Spolehlivý překlad a kvalitní lokalizace materiálů představují nepostradatelnou součást strategie firem usilujících o globální působení. (Munková a Vaňková, 2024, s. 23) Zároveň se od běžného překladatele liší tím, že se podílí na vícero velkých projektech a většinou pracují s více jazykovými kombinacemi (Vinczeová, 2019, s. 37).

2.1 Typy překladatelský agentur

V rámci překladatelských společností se rozlišují dva typy agentur: *Multi-Language Vendor* (MLV, poskytovatel více jazyků) a *Single-Language Vendor* (SLV, poskytovatel jedné jazykové kombinace). Rozdíl mezi nimi spočívá především v rozsahu nabízených jazykových kombinací. (Circle Translations, 2024)

SLV představuje poskytovatele zaměřeného pouze na jednu jazykovou kombinaci. Typickým příkladem jsou překladatelé na volné noze, kteří perfektně ovládají svůj mateřský jazyk a jeden cizí jazyk a v této kombinaci nabízejí své služby. Tento model má výhodu vysoké specializace a detailní znalosti konkrétní jazykové oblasti, avšak pro překladatelské agentury bývá méně praktický, neboť neumožňuje pokrýt širokou škálu jazykových potřeb klientů. Na českém trhu proto čistě SLV agentury prakticky neexistují.

MLV jsou naproti tomu agentury, které nabízejí překlady ve více jazykových kombinacích. Jedná se obvykle o větší subjekty disponující rozsáhlou sítí interních a externích překladatelů. Tento model jim umožňuje realizovat i rozsáhlé a vícejazyčné projekty, což v praxi je často nezbytné. V České republice působí celá řada agentur fungujících na principu MLV. Jako příklad lze uvést překladatelskou agenturu *ZELENAKA Czech Republic s.r.o.*, sídlící ve Zlíně, která nabízí až 120 jazykových kombinací (*ZELENAKA Czech Republic s.r.o.*, nedatováno – a).

V praxi však dochází k tomu, že se oba modely, tedy MLV a SLV, často kombinují. MLV agentury zajišťují především koordinaci a projektové řízení, zatímco SLV poskytovatelé dodávají specializované jazykové služby v konkrétních kombinacích. Tímto propojením se dosahuje jak efektivity při řízení rozsáhlých projektů, tak vysoké kvality jednotlivých překladů. (Circle Translations, 2024)

2.2 Překladačské agentury a nástroje CAT

Jak již bylo zmíněno, překladačské agentury často realizují rozsáhlé projekty, a proto pro ně mohou být nástroje CAT velmi užitečné. Umožňují, aby na jednom překladu pracovalo více překladatelů současně, což klade vysoké nároky na konzistenci výsledného překladu. Nástroje CAT tento problém efektivně řeší. Zároveň agentury často zpracovávají větší objem textů, takže využívání TM hraje v jejich práci zásadní roli. (Vinczeová, 2019, s. 37) Často proto agentury od svých překladatelů očekávají zkušenosti s nástroji CAT. Podle dotazníkového šetření Munkové a Vaňkové (*Překladačské agentury a ich požiadavky na prekladateľov*, 2024), kterého se zúčastnilo 30 překladačských agentur ze Slovenské a České republiky, je využívání technologií v překladačském procesu hodnoceno jako velmi důležité:

Celkovo možno povedať, že používanie technológií v procese prekladu je agenturami pomerne vysoko hodnotené. Za veľmi dôležité ich pokladá až 70 % agentúr, dôležité sú pre 27 % agentúr a pre 3 % agentúr sú čiastočne dôležité. Čo sa týka práce s nástrojmi CAT, takmer polovica agentúr (40 %) označila, že je pre nich veľmi podstatné, aby prekladatelia vedeli pracovať s týmito nástrojmi, ako podstatnú vyhodnotilo túto skutočnosť 27 % agentúr, ako čiastočne podstatnú 23 %, málo podstatnú 7 % agentúr a pre 3 % z nich je dokonca nepodstatná. (Munková a Vaňková, 2024, s. 33–34)

Agenturám mohou nástroje CAT přinést i konkurenční výhodu, protože díky dlouhodobé práci více překladatelů si postupně vytvářejí vlastní TB a TM. Ty jim umožňují shromažďovat cenná data a informace, která mohou v budoucnu sdílet s překladateli po dobu jejich spolupráce s agenturou. Pro samotného překladatele to však může představovat nevýhodu, neboť své znalosti, dovednosti a překladačská řešení odevzdává do firemní databáze či paměti. (Pošta, 2017, s. 75) Vedle této schopnosti vytvářet a spravovat překladačské zdroje představuje další zásadní přínos nástrojů CAT jejich flexibilita při práci s různými formáty dokumentů. Dokáží totiž zpracovat nejen běžné textové soubory jako PDF a MS Office, ale také webové formáty HTML, PO, JSON či grafické formáty, jako je IDML. Tato flexibilita výrazně usnadňuje jejich využití v praxi a umožňuje agenturám efektivně zpracovávat různorodé typy zakázek.

Na druhou stranu je však potřeba zmínit, že i pro samotné agentury mohou nástroje CAT představovat určité nevýhody. Ve své publikaci *Technologie ve službách překladatele* Pošta (2017, s. 46–47) uvádí dva příklady. Prvním je ukládání TB nebo TM v cloudovém prostředí, tedy na vzdáleném online úložišti. V takovém případě může výpadek internetového připojení výrazně narušit

plynulost práce překladatelů. Druhým problémem je otázka ochrany dat, pokud jsou spravovány třetí stranou. Může totiž dojít k porušení dohody s klientem o důvěrnosti obsahu a v krajním případě dokonce k úniku citlivých informací.

Další významnou funkcí nástrojů CAT je analýza textu, která se využívá při stanovení ceny zakázky. Díky funkcím, které dokážou přesně vyčíslit podíl úplných shod, částečných shod nebo opakujících se segmentů, mohou agentury klientům nabídnout detailní kalkulace. Cena se pak často liší podle toho, zda jde o nový text, nebo o segmenty, které již byly přeloženy a jsou uloženy v překladové paměti. To znamená, že klienti mohou ušetřit při dlouhodobé spolupráci, protože objem práce překladatele se snižuje. Tento systém je sice pro klienty finančně výhodný, avšak pro překladatele může být problematický. Odměna se jim totiž snižuje u segmentů označených jako shody, přestože jejich zpracování často vyžaduje čas a pečlivost jako u nového překladu.

2.3 Překladatelské agentury v České republice

V České republice působí na trhu více než dvě desítky překladatelských agentur. Nejstarší z nich, *ZELENKA Czech Republic s.r.o.*, byla založena již v roce 1990 (*ZELENKA Czech Republic s.r.o.*, nedatováno – b) a dodnes patří k významným poskytovatelům jazykových služeb. Převážná většina agentur však vznikla až po roce 2000, což odráží dynamický rozvoj překladatelského trhu v posledních dvou desetiletích. Pro lepší přehled o vybraných českých překladatelských agenturách a jejich vzniku je uvedena následující tabulka:

Rok založení	Název překladatelské agentury
1990	ZELENKÁ Czech Republic s.r.o.
1992	Transrapid
1994	Skřivánek s.r.o.
1998	SPĚVÁČEK překladatelská agentura s.r.o.
2001	czeXpress international s.r.o.
2001	Moudrý překlad, s.r.o.
2001	PRESTO – PŘEKLADATELSKÉ CENTRUM s.r.o.
2002	EKO Překlady s.r.o.
2004	České překlady s.r.o.
2004	Překlady s.r.o.
2005	ACP Traductera, a.s.
2005	Orange Tree s.r.o.
2007	Explika s.r.o.
2008	NK Langa
2016	Knoska Translation

Tabulka 2 – Rok založení a přehled vybraných agentur

Z tabulky je patrné, že i když existují starší agentury s dlouholetou tradicí, většina v této práci uvedených překladatelských společností na českém trhu vznikla až po roce 2000, což může souviset nejen s rostoucí poptávkou po překladatelských službách, ale také s možností svobodně podnikat, vstupem České republiky do EU a obecnými trendy globalizace.

Agentury nabízejí širokou škálu jazyků, mezi nimiž lze najít angličtinu, němčinu, francouzštinu, španělštinu, slovenštinu, polštinu, maďarštinu, italštinu, ruštinu, ukrajinštinu, dánštinu, rumunštinu, chorvatštinu, ale také například japonštinu, korejštinu či vietnamštinu. Některé agentury navíc dokážou zajistit tzv. přímý překlad mezi cizími jazyky, tedy z jednoho cizího jazyka přímo do jiného, bez zprostředkování češtinou. Poskytují přitom různé typy služeb, mezi které patří odborné překlady, soudní překlady, lokalizace, korektury překladů a postediting MT. Stejně rozmanité je i tematické zaměření překladů, které zahrnuje například technické a právní texty, zdravotnictví, stavebnictví, strojírenství, architekturu, reklamu a marketing, finance, bankovníctví, automobilový průmysl, překlady webových stránek či e-shopů. Překladatelské agentury působí napříč celou Českou republikou a své kanceláře či pobočky mají například v Praze, Plzni, Pardubicích, Jindřichově Hradci, Jihlavě, Třebíči, Brně, Ostravě, Českém Těšíně nebo ve Zlíně.

České agentury představují klíčové zprostředkovatele mezi klienty a překladateli. Předkladatelský trh v ČR je charakterizován vysokou konkurencí a značnou rozmanitostí. Od menších, lokálních agentur s úzkou specializací až po velké poskytovatele jazykových služeb s mezinárodní působností.

Na trhu působí, jak menší agentury zaměřené na užší okruh jazyků, například *Knoska Translations*, která nabízí překlady a tlumočení do češtiny, slovenštiny, angličtiny a němčiny, tak také agentury specializované na určité tematické oblasti, jako je právo, medicína či technické obory. Vedle nich stojí větší agentury sdružující desítky až stovky spolupracovníků, například *ACP Traducera*, která spolupracuje s více než 1200 překladateli.

Agentury obvykle fungují na principu externí spolupráce s překladateli na živnostenský list. To jim umožňuje flexibilně pokrývat různé jazykové kombinace a odborné oblasti. Na překladatele jsou však kladeny vysoké nároky nejen v oblasti jazykové a odborné kompetence, ale také technické připravenosti. Mnohé agentury proto vyžadují zkušenost s nástroji CAT, případně ji považují alespoň za významnou výhodu, jelikož tyto nástroje zajišťují konzistenci, efektivitu a umožňují sdílení TM v týmu. Význam nástrojů CAT agentury často zdůrazňují i na svých webových stránkách, kde je prezentují jako přidanou hodnotu pro své klienty, přičemž řada z nich uvádí, že využívání nástrojů CAT zaručuje jednotnou terminologii, stylistickou jednotnost a zároveň urychluje celý překladatelský proces. Například agentura *czeXpress international s.r.o.* (nedatováno) uvádí, že díky jejich použití dokáže zkrátit dobu zpracování překladu až o 60 %, *Moudrý překlad s.r.o.* (nedatováno) prezentuje nástroje CAT jako způsob, jak snížit náklady na překlad až o 70 %, *České překlady s.r.o.* (nedatováno) vyzdvihují možnost práce s více než 50 různými zdrojovými formáty a *PRESTO – Překladatelské centrum s.r.o.* (nedatováno) zdůrazňuje zrychlení překladového procesu o 40 % díky kombinaci CAT a AI technologií. Z webových stránek překladatelských agentur je patrné, že využívání nástrojů CAT je v jejich praxi běžným standardem. Například agentura *YES překlady a tlumočení s.r.o.* (nedatováno) uvádí, že pracuje s nástroji *Trados SDL*, *Transit a Wordfast*. Agentura *Překladatelna.cz* (nedatováno) využívá *SDL Trados*, *Memsources*, *MemoQ*, *Transifex*. Jedna z největších agentur v České republice, *Skřivánek s.r.o.* (nedatováno) pak ve své praxi kombinuje nástroje *SDL Trados Studio*, *Across language technology*, *MemoQ*, *Phrase a Wordfast*. Z uvedených příkladů vyplývá, že agentury zpravidla používají více různých nástrojů CAT současně.

Z již zmíněných agentur jsou některé členy významné české profesní organizace pro překladatelské agentury, *Asociace českých překladatelských agentur* (ACTA). Toto sdružení právnických osob bylo založeno v roce 2005 a v současnosti zastupuje zájmy agentur na národní i mezinárodní úrovni. ACTA je členem *Evropské unie asociací překladatelských společností* (EUATC) a její činnost se zaměřuje zejména na podporu kvality překladatelských služeb, sdílení zkušeností mezi členskými agenturami a tvorbou profesních standardů. Součástí její agendy je také vydávání doporučení pro zadavatele překladů, správa kodexu profesionálního chování a podpora implementace moderních technologií do praxe překladatelských agentur. (ACTA, nedatováno – a) Mezi současné členy ACTA patří překladatelské agentury *ACP Traducera, a.s.*, *Channel Crossings s.r.o.*, *České překlady s.r.o.*, *Explika s.r.o.*, *Moudrý překlad, s.r.o.*, *Orange Tree s.r.o.*, *PRESTO – PŘEKLADATLESKÉ CENTRUM s.r.o.*, *QA Czech s.r.o.*, *Skřivánek s.r.o.* a *SPĚVÁČEK překladatelská agentura s.r.o.* (ACTA, nedatováno – b).

Shrnutí teoretické části

Teoretická část diplomové práce se zaměřila na význam nástrojů CAT jako jedné z klíčových kompetencí současných profesionálních překladatelů, kteří musí být schopni efektivně pracovat s moderními technologiemi. Tuto dovednost zdůrazňuje i *Kompetenční rámec EMT*, který popisuje pět základních kompetencí nezbytných pro úspěšné působení překladatelů na současném trhu.

Historie nástrojů CAT není příliš dlouhá a jejich vznik je úzce spjat s vývojem strojového překladu, jehož počátky sahají do první poloviny dvacátého století. Od druhé poloviny šedesátých let probíhal intenzivnější vývoj technologií, jejichž cílem bylo zefektivnit práci překladatelů. Současné nástroje CAT představují pokročilé softwarové systémy založené především na využívání překladových pamětí, které významně usnadňují překladatelskou činnost. Jejich hlavní výhodou je ukládání již přeložených segmentů a možnost jejich opětovného využití při výskytu totožných nebo podobných částí textu. Kromě práce s překladovou pamětí však nástroje CAT nabízejí i celou řadu dalších funkcí, které výrazně přispívají k efektivitě a kvalitě překladu, jako je správa terminologických databází, kontrola kvality, práce s úplnými a dílčími shodami či možnost týmové spolupráce v cloudovém prostředí.

Z hlediska didaktiky je nezbytné, aby byli studenti překladatelství již během studia systematicky vedeni k pochopení a efektivnímu využívání dostupných překladatelských technologií. Podle odbornice na metodiku výuky překladatelských technologií Lynne Bowkerové je zásadní, aby si studenti uvědomovali, proč a v jakých situacích je vhodné nástroje CAT využívat. Zároveň zdůrazňuje, že by se během výuky měli seznamovat především s těmi softwarovými nástroji, které jsou nejrozšířenější v profesionální praxi. Za optimální považuje, aby studenti získali zkušenosti alespoň se dvěma až třemi různými nástroji CAT. Z uvedených příkladů v teoretické části je patrné, že některé české univerzity studentům překladatelství výuku zaměřenou na nástroje CAT nabízejí. Zároveň i někteří poskytovatelé CAT softwaru podporují univerzity tím, že jim nabízejí akademické licence za zvýhodněných podmínek, což dále usnadňuje začleňování těchto technologií do výuky.

Druhá kapitola teoretické části se zaměřila na překladatelské agentury působící v České republice, které fungují jako prostředníci mezi klienty a překladateli. Obecně lze rozlišit dva typy agentur, a to ty, které se specializují na jednu jazykovou kombinaci, a agentury nabízející překlady ve více jazycích. Existuje také souvislost mezi nástroji CAT a překladatelskými agenturami, protože tyto nástroje představují důležitou součást jejich každodenní praxe. Umožňují například efektivně pracovat s různými formáty dokumentů určených k překladu. V České republice byla většina agentur založena po roce 2000 a v současnosti působí po celé republice. Nabízejí široké spektrum jazykových kombinací a překladatelských služeb, přičemž některé z nich jsou členy významné české profesní organizace ACTA.

Empirická část

Na teoretickou část práce, která se věnovala významu nástrojů CAT ve vzdělávání i profesní praxi překladatelů, navazuje empirická část výzkumem zaměřeným na to, jak jsou tyto technologie reálně využívány studenty a překladatelskými agenturami. Vzhled k tomu, že technologická kompetence představuje podle *Kompetenčního rámce EMT* jednu z klíčových dovedností, které si mají studenti osvojit a zahrnuje mimo jiné schopnost efektivně pracovat s nástroji CAT, je důležité ověřit, nakolik jsou studenti na tuto oblast během studia připravováni a zda jejich znalosti a dovednosti odpovídají požadavkům trhu.

Tato část práce se proto zaměřuje na zkoumání toho, zda se studenti překladatelských a filologických oborů během studia seznamují s nástroji CAT a zda překladatelské agentury v České republice tyto nástroje využívají. Současně je cílem zjistit, zda existuje shoda mezi nástroji, se kterými studenti ve výuce pracují, a těmi, které preferují agentury v profesní praxi.

Následující kapitoly se věnují popisu výzkumné metody, cílům, otázkám položených v rámci výzkumu a hypotézám, postupu vyhodnocení dat, charakteristice respondentů a následně výsledkům obou dotazníkových šetření včetně jejich shrnutí a diskuse.

3 Výzkum

V této kapitole je popsán provedený výzkum, který tvoří základ empirické části této práce. Výzkum měl dvě hlavní otázky: *zda se studenti překladatelských a filologických oborů během studia seznamují s nástroji CAT a zda překladatelské agentury v České republice tyto nástroje používají*. Pokud obě strany s nástroji CAT pracují, bylo cílem zjistit, zda je mezi používanými softwary shoda.

Výzkum byl realizován formou dvou dotazníkových šetření, v nichž byli respondenty v prvním případě studenti překladatelských a filologických oborů, ve druhém případě překladatelské agentury. Sběr dat byl realizován na začátku roku 2025, únor až březen, a jejich vyhodnocení proběhlo ke konci roku 2025.

3.1 Výzkumná metoda a cíle výzkumu

Tato kapitola představuje metodologii výzkumu. Celkem byly realizovány dva samostatné výzkumy, a to prostřednictvím dvou online dotazníků. První z nich byl zaměřen na studenty překladatelských a filologických oborů, druhý pak na překladatelské agentury působící v České republice. Cílem této kapitoly je popsat použitý výzkumný postup, strukturu dotazníků a způsob sběru dat.

Přestože se jednalo o dva samostatné dotazníky, obsahovaly několik shodných otázek určených jak překladatelským agenturám, tak studentům. Některé otázky nebyly formulovány doslovně stejně, avšak jejich myšlenka směřovala k získání srovnatelných informací. Cílem bylo zjistit, do jaké míry se odpovědi studentů a překladatelských agentur shodují, případně v čem se jejich pohledy na danou problematiku shodují, či naopak liší. Jednou z těchto otázek bylo například: „*Jaké dovednosti podle Vás budou překladatelé/ky v budoucnu nejvíce potřebovat?*“ Tato otázka byla uvedena v dotazníku jak pro studenty, tak pro agentury.

3.1.1 Studenti

Cílem prvního výzkumu bylo zjistit, jaké mají studenti překladatelských a filologických oborů povědomí o nástrojích CAT, do jaké míry s nimi pracují a jak vnímají jejich využití v budoucnu. Šetření probíhalo formou anonymního online dotazníku vytvořeného na platformě *Google Forms* (viz Příloha č. 1).

Dotazník byl rozdělen do šesti sekcí: úvod, studium respondenta/ky, znalosti o nástrojích CAT, znalosti o funkcích nástrojů CAT, překladatelská profese a využití nástrojů CAT v budoucnosti a závěr. Celkem obsahoval 25 uzavřených i otevřených otázek. U uzavřených otázek měli respondenti v některých případech možnost vybrat pouze jednu z nabízených odpovědí (případně zvolit možnost „jiné“ a dopsat vlastní odpověď), zatímco v jiných případech mohli zvolit více odpovědí současně. Otevřené otázky umožňovaly respondentům vyjádřit vlastní názor nebo doplnit další informace.

Než byl dotazník rozeslán, byl nejprve otestován třemi dobrovolníky, studenty překladatelství, aby se ověřilo, zda jsou otázky i nabízené odpovědi srozumitelné, technické fungování dotazníku

bezchybné a zda se získané odpovědi správně propisují do *Google Forms* a současně do tabulky v prostředí *Google Sheets* pro následnou analýzu a porovnávání dat. Odpovědi získané v rámci testování nebyly zahrnuty do vyhodnocení výsledků výzkumu. Po úspěšném otestování byl dotazník distribuován mezi studenty prostřednictvím vyučujících působících na překladatelských a filologických ústavech a katedrách českých univerzit. Osloveni byli vyučující z Univerzity Karlovy, Univerzity Palackého v Olomouci, Masarykovy univerzity, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Ostravské univerzity. Není však možné přesně určit, kolik studentů bylo skutečně osloveno, neboť dotazník byl šířen nepřímo prostřednictvím jednotlivých vyučujících. Z uvedeného důvodu nelze vypočítat procento návratnosti. Výzkum probíhal na začátku roku 2025 a jeho výsledky byly vyhodnoceny ke konci téhož roku. Celkem bylo získáno 126 vyplněných dotazníků. Odpovědi byly zaznamenány nejen od studentů výše uvedených univerzit, ale také od studentů dalších vysokých škol, například Univerzity Pardubice či Západočeské univerzity v Plzni, avšak v ojedinělých případech.

3.1.2 Agentury

Cílem druhého výzkumu bylo zmapovat, jaké požadavky kladou MLV překladatelské agentury působící v České republice na využívání nástrojů CAT. Sběr dat probíhal prostřednictvím online dotazníku vytvořeného v nástroji *Google Forms* (viz Příloha č. 2). Šetření bylo realizováno jako anonymní, avšak agenturám byla ponechána možnost dobrovolně uvést název své společnosti, pokud si tak přály učinit. Některé agentury této možnosti využily, nicméně v rámci zachování anonymity byly všechny výsledky prezentovány bez uvedení konkrétních názvů agentur. Za každou agenturu mohla dotazník vyplnit jedna osoba, nejčastěji odpovědná za překladatelské nebo projektové řízení.

Dotazník byl strukturován do šesti tematických sekcí: úvod, základní informace o překladatelské agentuře, nástroje CAT, požadavky na uchazeče o zaměstnání nebo spolupráci a další, překladatelská profese a využití nástrojů CAT v budoucnosti a závěr. Celkem zahrnoval 20 otázek uzavřeného i otevřeného typu. U uzavřených otázek byla v některých případech umožněna pouze jediná odpověď (s volbou „jiné“ pro doplnění vlastní varianty), zatímco u jiných bylo možné vybrat více možností zároveň. Otevřené otázky sloužily k doplnění komentářů či vyjádření osobního názoru respondentů.

Před samotnou distribucí dotazníku proběhla jeho testovací fáze, do které se zapojili dva studenti překladatelství. Testování bylo zaměřeno především na ověření technické funkčnosti dotazníku a srozumitelnosti otázek. Odpovědi získané v rámci testování nebyly zahrnuty do vyhodnocení výsledků výzkumu. Dotazník byl vytvořen na platformě *Google Forms* a odpovědi byly automaticky shromažďovány a ukládány do propojené tabulky v *Google Sheets*, což umožnilo jejich snadnější zpracování a analýzu. Po úspěšném otestování byl dotazník distribuován mezi překladatelské agentury působící v České republice. První fáze sběru dat proběhla na začátku roku 2025, únor až březen, a dotazník byl rozesílán e-mailem. Vzhledem k nižší návratnosti odpovědí následovala druhá fáze sběru dat, v říjnu, při níž byly vybrané agentury osobně navštíveny a požádány o vyplnění dotazníku. Tento

způsob se ukázal jako efektivnější a přinesl přibližně deset dodatečných odpovědí. Osobní návštěvy proběhly v Praze, Pardubicích, Ostravě a Jindřichově Hradci. Celkem bylo osloveno 26 agentur. Výběr agentur probíhal především na základě členství v ACTA a následně podle internetové rešerše překladatelských agentur působících v Česku, přičemž podmínkou byla dostupnost e-mailového kontaktu na webových stránkách. Z 26 oslovených agentur jich online dotazník vyplnilo 14, buď v první, nebo ve druhé fázi sběru dat. Návratnost tedy činila 53,85 %.

3.2 Otázky v rámci výzkumu a hypotézy

Otázky v rámci výzkumu byly formulovány tak, aby bylo možné nejprve zjistit základní údaje o respondentech a následně zmapovat jejich názory, zkušenosti a postoje k nástrojům CAT. Pro zajištění komplexního pohledu byly využity jak uzavřené otázky, které umožňují rychlé a jednoznačné zodpovězení na základě předem nabízených možností, tak otázky otevřené, jež respondentům umožnily doplnit vlastní zkušenosti, komentáře či specifické postřehy, které by uzavřený typ otázky nepostihl. Dotazník byl strukturován tak, aby jeho vyplnění nezabralo více než přibližně deset minut. Cílem bylo snížit časovou zátěž respondentů a současně zachovat dostatečnou informační hodnotu jednotlivých položek.

Dalším záměrem bylo položit oběma skupinám, jak studentům, tak překladatelským agenturám, stejné nebo velmi podobné otázky. To umožnilo porovnat jejich odpovědi a zjistit míru shody či rozdílů, a to zejména v částech týkajících se znalosti a využívání konkrétních nástrojů CAT. Stejný postup byl uplatněn také v závěrečné části dotazníků zaměřené na dovednosti překladatelů a využívání nástrojů CAT v budoucnosti. Součástí výzkumu bylo rovněž zjištění, jak jedna skupina nahlíží na druhou. U studentů byly položeny otázky týkající se jejich povědomí o překladatelských agenturách a tom, zda agentury podle jejich názoru používají nástroje CAT a z jakých důvodů. U agentur se naopak dotazník zaměřil na školení poskytovaná novým spolupracovníkům, požadavky při jejich přijímání, možnosti přístupu k licencím a také na nejčastější chyby či nedostatky, které u studentů a začínajících překladatelů pozorují. Cílem této části bylo získat informace, které mohou být přínosné pro studenty, vyučující i samotné vzdělávací programy. Otázky v dotazníku byly položeny tak, aby umožnily ověřit dvě hlavní hypotézy výzkumu.

Hypotéza 1: *Studenti překladatelských oborů na českých univerzitách se během svého studia seznamují s nástroji CAT a získávají s nimi základní uživatelskou zkušenost.*

Tato hypotéza vycházela jako předpoklad z informací získaných od vyučujících jednotlivých kateder a ústavů, kteří uváděli, že nástroje CAT jsou běžnou součástí výuky překladatelských předmětů a cílem bylo ji ověřit či vyvrátit. Přestože byla hypotéza formulována primárně ve vztahu ke studentům překladatelských oborů, dotazník byl distribuován také mezi studenty filologických oborů, kteří se s překladovými technologiemi mohou setkat například v rámci volitelných předmětů či překladatelských seminářů. Zařazení filologických studentů tak umožnilo získat širší pohled na úroveň

technologických kompetencí napříč příbuznými obory a porovnat jejich zkušenosti s očekávanou přípravou studentů překladatelství. Předpokládalo se tedy, že studenti mají možnost s těmito nástroji pracovat již během studia a osvojovat si tak základní technologické dovednosti.

Hypotéza 2: *Překladačské agentury v České republice běžně využívají nástroje CAT jako součást své každodenní praxe.*

Tato hypotéza vycházela z informací dostupných na webových stránkách překladatelských agentur, které často uvádějí, že pracují s určitou sadou nástrojů CAT. Předpokládalo se proto, že využívání těchto technologií je v praxi standardem.

Hlavní cíl výzkumu: *Zjistit, zda studenti pracují s podobnými nebo stejnými nástroji CAT, jaké využívají překladatelské agentury, a zda je tak rozvoj jejich technologické kompetence v souladu s požadavky trhu.*

Za předpokladu, že se obě hypotézy potvrdí, je tento cíl zásadní pro posouzení toho, zda univerzitní výuka odpovídá aktuálním potřebám překladatelské profese. Pokud se studenti během studia seznamují s nástroji, které odpovídají praxi v oboru, může to výrazně přispět k jejich lepší přípravě na profesní uplatnění a zvýšit jejich konkurenceschopnost na trhu práce.

3.3 Způsob vyhodnocení dat

Data získaná z dotazníků byla automaticky zaznamenávána prostřednictvím platformy *Google Forms* a odpovědi se současně ukládaly do navázané tabulky v *Google Sheets*. Tento postup umožnil okamžité zobrazení základních statistických výstupů, především koláčových a sloupcových grafů, které *Google Forms* standardně generuje u uzavřených otázek. Pro analytickou práci s odpověďmi na otevřené otázky byla využita tabulka v *Google Sheets*, která umožnila jednotlivé odpovědi přehledně procházet a dále s nimi pracovat.

V první části obou dotazníků byla zjišťována základní charakteristika respondentů, tedy studentů překladatelských a filologických oborů a překladatelských agentur. Střední část výzkumu se zaměřila na nástroje CAT, úroveň znalostí studentů a očekávání agentur. Poslední část výzkumu se věnovala překladatelské profesi a budoucímu využití nástrojů CAT. Tato část obsahovala převážně otevřené otázky, jejichž cílem bylo získat co nejkonkrétnější postoje a představy obou skupin. Výsledky jsou prezentovány nejen prostřednictvím grafů, ale i tabulek a slovních komentářů, které pomáhají prezentovat konkrétní odpovědi respondentů pro lepší pochopení a zjištění názoru.

Pro prezentaci výsledků jsou převážně využity koláčové a vertikální sloupcové grafy vytvořené automaticky v *Google Forms*, což umožnilo rychle identifikovat nejčastější odpovědi a frekvenční zastoupení jednotlivých kategorií. V některých případech jsou odpovědi studentů dále rozlišeny podle oborů (překladatelských a filologických), neboť primárně zkoumanou skupinou byli studenti překladatelství, u nichž je vyšší pravděpodobnost kontaktu s nástroji CAT. Nicméně i studenti

filologických oborů se během studia mohou seznámit s překladem a nástroji CAT, zejména pokud jejich studijní program zahrnuje specializaci na překlad, jako tomu je například u programu *Polská/Ruská filologie se specializací – Polština/Ruština pro překlad* (NMgr.) na Ostravské univerzitě. U otevřených otázek, kde platforma grafy nevytváří, byly všechny odpovědi individuálně procházeny. Následně byly kvalitativně roztrženy a kvantifikovány podle výskytu nejčastějších témat či opakujících se formulací. Tento postup umožnil nejen identifikovat dominantní tendence v odpovědích, ale také zachytit specifické postřehy jednotlivých respondentů, které slouží k doplnění a interpretaci kvantitativních dat. V některých případech jsou konkrétní odpovědi prezentovány přímo v textu nebo prostřednictvím tabulek, což napomáhá k lepšímu porozumění souvislostem a kontextu získaných informací.

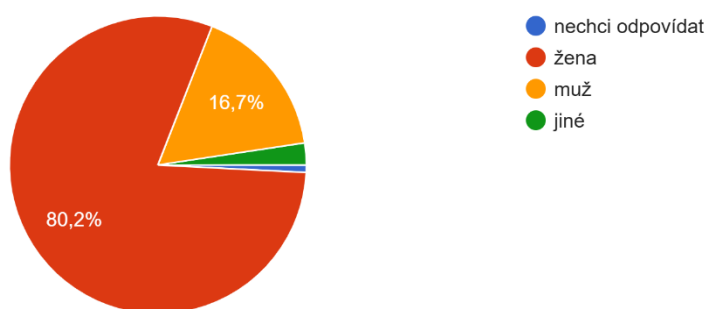
3.4 Účastníci výzkumu

Tato kapitola představuje účastníky obou realizovaných výzkumů. Cílem je poskytnout přehled o základních charakteristikách respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, a to jak v případě studentů překladatelských a filologických oborů, tak překladatelských agentur.

3.4.1 Studenti

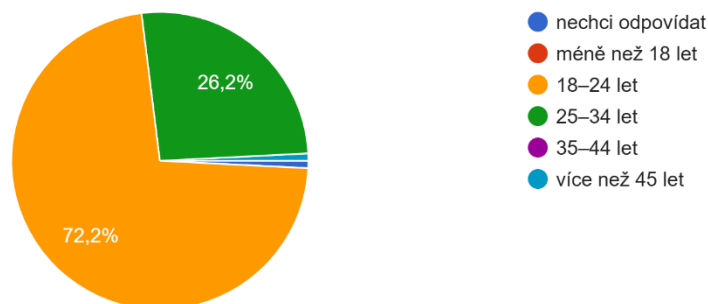
Výzkumu se zúčastnilo celkem 126 studentů překladatelských a filologických oborů. Respondenti byli dotazováni na několik základních demografických a studijních údajů, konkrétně pohlaví, věk, univerzitu, název studijního oboru, jazykovou kombinaci a fázi studia, ve které se nacházejí. U otázek týkajících se věku a pohlaví byla respondentům nabídnuta i možnost „*nechci odpovídat*“.

Z hlediska **pohlaví** tvořily většinu respondentů ženy (80,2 %), muži se podíleli 16,7 % a 2,4 % uvedla jinou možnost. Jeden respondent (0,8 %) se rozhodl neuvést své pohlaví (viz Graf 1).

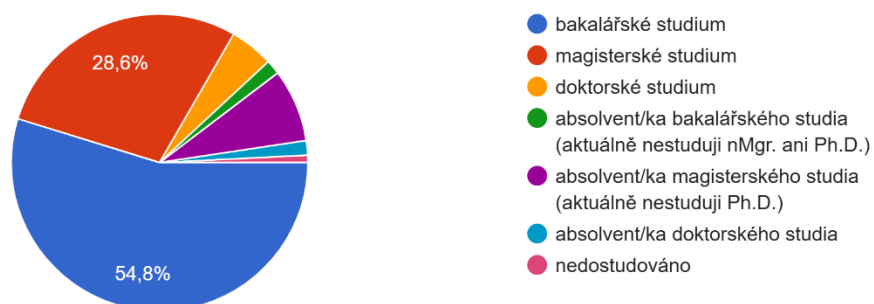

Graf 1 – Pohlaví studentů (n = 126)

Co se týče **věku**, nejvíce respondentů spadalo do kategorie 18–24 let (72,2 %), poté následovala kategorie 25–34 let (26,2 %) (viz Graf 2). S věkem souvisí také **fáze studia**, přičemž většina respondentů byla v době výzkumu zapsána na bakalářském stupni (54,8 %) a na magisterském stupni (28,6 %) (viz Graf 3).

Graf 2 – Věk studentů (n = 126)

Graf 3 – Studium (n = 126)

Nejvíce respondentů studovalo na Univerzitě Palackého v Olomouci (73 %) a na Karlově univerzitě v Praze (19 %). Ostatní univerzity, jako Jihočeská univerzita, Ostravská univerzita, Univerzita Hradec Králové, Masarykova univerzita, Univerzita Pardubice či Západočeská univerzita v Plzni, byly zastoupeny menším počtem studentů, v některých případech pouze jednotlivci.

Co se týče **typů studovaných oborů a jazykových kombinací**, škála je velmi pestrá. Studenti uvedli široké spektrum oborů zaměřených nejen na překladatelství a tlumočení, ale také na filologii, lingvistiku či mezikulturní komunikaci. Názvy jednotlivých oborů se navíc často liší podle univerzity a v některých případech také podle typu studia, tedy zda jde o bakalářský, nebo navazující magisterský program. Některé univerzity nabízejí studium přímo v programech s názvem „Překladatelství a tlumočnictví“, zatímco jiné používají označení jako „Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení překlad“, „Mezikulturní komunikace: překlad a tlumočení“ nebo „Španělská filologie“. Soudě podle názvů z celkového počtu 126 respondentů studovalo 71 studentů obor přímo zaměřený na překladatelství, 47 studentů filologii nebo alespoň jeden filologický obor v rámci svého studia a 8 studentů jiné jazykově zaměřené obory, například „Areálová studia, konkrétně Bavorská studia“.

Mezi nejčastěji studované jazyky patří angličtina (52,4 %), němčina (31,7 %), španělština (17,5 %) a francouzština (14,3 %), což ukazuje, že o angličtinu je největší zájem. Mnoho respondentů však uvedlo, že studují dva nebo více jazyků současně, přičemž mezi dalšími jazyky se objevily například ukrajinština (7,9 %), italština (6,3 %), ruština (5,6 %), polština (4,8 %), japonština (2,4 %), portugalsština (1,6 %) a nizozemština (0,8 %) či čínština (0,8 %).

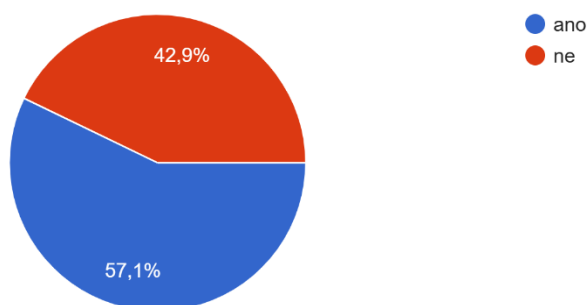
3.4.2 Agentury

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 14 překladatelských agentur. V rámci dotazníku bylo možné zjistit, jakou pozici zastávala osoba, která za danou agenturu vyplňovala. Zastoupeny byly různé pracovní pozice, například „*head of vendor management*“, „*project manager*“, „*vendor specialist*“, „*jednatel*“, „*majitel*“, „*projektový koordinátor*“, „*překladatel*“, „*interní překladatel a korektor*“ nebo „*projektový manažer a překladatel*“.

V první části byly agentury dotazovány na **typy služeb, které nabízejí**. Respondenti měli na výběr z několika předem nabízených možností a zároveň mohli využít volbu „*jiné*“ a doplnit další služby. Většina agentur uvedla, že poskytuje překlady, korektury, lokalizace a tlumočení. Některé z nich dále doplnily, že nabízejí také „*výuku jazyků*“. Jedna z agentur uvedla navíc i specializované služby „*MTPE²¹, transkripcí a kontroly kvality (QA)*“.

Na otázku orientovanou na **odborné zaměření překladů** byly odpovědi poměrně rozmanité. Byly zmíněny oblasti jako právo, technika, medicína, patentové překlady, ekonomika, automobilový průmysl, soudní překlady, farmacie či marketing. Jedna z agentur konkrétně napsala, že „*pokrývá široké spektrum oborů a specializací, včetně umění, humanitních a přírodních věd, stavebnictví, ekonomiky, techniky, práva či informačních technologií*“.

Další otázkou bylo zjišťováno, **zda jsou agentury členy profesní organizace ACTA**. Více než polovina respondentů (57,1 %), tedy 8 agentur, uvedla, že členy této organizace jsou (viz Graf 4).

Graf 4 – Členové profesní organizace ACTA (n = 14)

3.5 Nástroje CAT

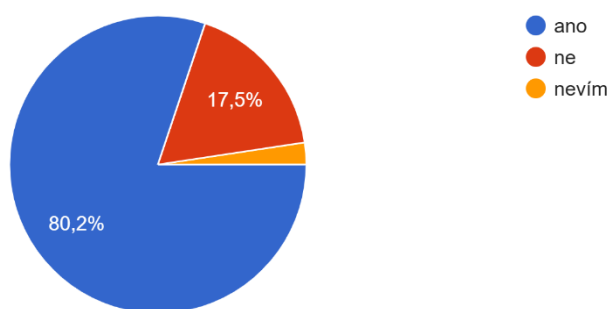
Jak bylo uvedeno v teoretické části, jednou z klíčových kompetencí profesionálních překladatelů je schopnost efektivně ovládat moderní technologie. Tato část výzkumu se proto zaměřuje na oblast nástrojů CAT. Představuje jednu z nejdůležitějších částí analýzy, neboť jednou z výzkumných hypotéz je předpoklad, že studenti během studia získávají znalosti o těchto nástrojích a seznamují se s konkrétními softwary, které následně využívají i překladatelské agentury v praxi.

²¹ Machine Translation Post-Editing, česky posteditace strojového překladu

3.5.1 Studenti

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu odpovědí respondentů týkajících se znalostí o nástrojích CAT a jejich funkcích, a to zejména ve vztahu k požadavkům a praxi překladatelských agentur.

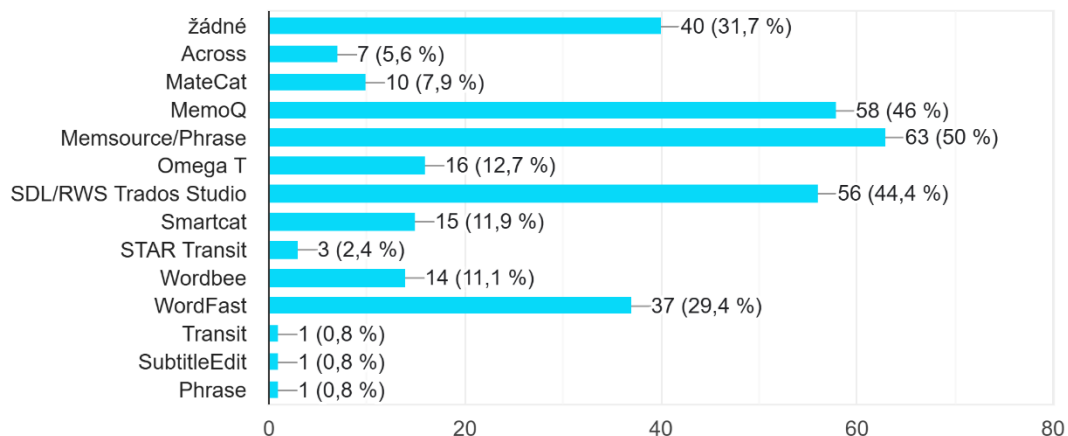
Na úvod byli respondenti dotázáni, **zda již někdy slyšeli o nástrojích CAT**. Pro vyhodnocení této otázky byl zohledněn typ studovaného oboru, tedy zda se jedná o studenty překladatelství, filologie, nebo jiného jazykově zaměřeného studia. Předpokládalo se, že studenti překladatelství na tuto otázku jednoznačně odpoví „ano“, zatímco u studentů filologických oborů nebyl tento předpoklad tak jednoznačný. Pozitivním zjištěním je, že téměř všichni respondenti (konkrétně 70 osob), kteří uvedli, že studují nebo studovali obor překladatelství na bakalářské či magisterské úrovni, odpověděli kladně. Pouze jeden respondent uvedl odpověď „ne“, přičemž doplnil, že je studentem prvního ročníku bakalářského studia. Lze tedy předpokládat, že s těmito nástroji bude teprve seznámen v průběhu dalšího studia. Následující graf znázorňuje rozložení všech odpovědí získaných od 126 respondentů v rámci výzkumu (viz Graf 5).

Graf 5 – Povědomí studentů o nástrojích CAT (n = 126)

U studentů filologie už výsledky nebyly tak jednoznačné. Z celkového počtu 47 studentů filologie uvedlo 26, že o nástrojích CAT již slyšeli, 18 odpovědělo „ne“ a 3 zvolili možnost „nevím“. Tato zjištění naznačují, že povědomí o nástrojích CAT mezi studenty filologie je výrazně nižší než u studentů překladatelství, což pravděpodobně souvisí s odlišnou náplní studijních programů a menším důrazem na praktickou stránku překladu.

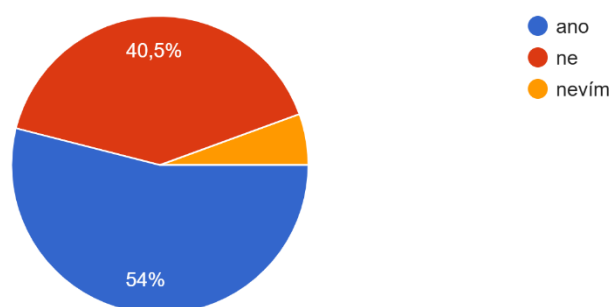
Další otázka se zaměřila na **znalost konkrétních nástrojů CAT** mezi respondenty. V této otázce bylo možné vybrat více odpovědí současně. Z výsledků vyplývá, že mezi nejznámější nástroje CAT patří *Phrase*, *MemoQ*, *SDL/RWS Trados Studio* a *Wordfast* (viz Graf 6). Pouze 9 respondentů uvedlo, že znají pouze jeden nástroj CAT, zatímco většina respondentů (74) uvedla více nástrojů najednou. Odpověď „žádné“ zvolilo celkem 40 respondentů, přičemž ve 28 případech se jednalo o studenty filologie, v 7 případech o studenty překladatelství a v 5 případech o studenty jiných jazykově orientovaných programů.

Graf 6 – Znalost konkrétních nástrojů CAT mezi studenty (n = 126)

Je rovněž patrné, že u této otázky, která byla již specifikovanější než předchozí zjišťování povědomí o nástrojích CAT, byla možnost „*žádné nástroje CAT neznám*“ zvolena celkem 40krát, zatímco v přechodí otázce pouze 22 respondentů uvedlo, že o nástrojích CAT neslyšelo. To lze vysvětlit tak, že mají respondenti povědomí obecně o existenci softwaru pro překladové paměti a o existenci nástrojů CAT, ale o konkrétních systémech zatím neslyšeli. Je však zároveň důležité upozornit, že znalost nástroje neznámá automaticky praktickou schopnost jej ovládat.

Výzkum se zaměřil na vzdělání respondentů v oblasti nástrojů CAT a zjišťoval, **zda v rámci svého vysokoškolského studia absolvovali kurz zaměřený na počítačem podporovaný překlad**. Odpovědi nebyly zcela jednoznačné, protože se lišily podle typu a zaměření studovaného oboru. Celkem 54 % respondentů uvedlo, že takový kurz absolvovali, 40,5 % odpovědělo „*ne*“ a 5,6 % si nebylo jistých (viz Graf 7).

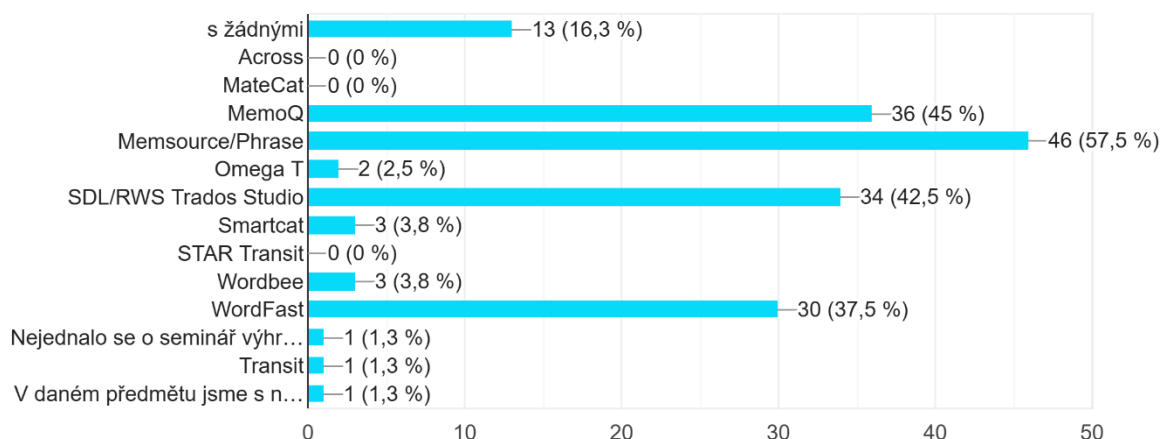

Graf 7 – Výuka nástrojů CAT v rámci vysokoškolského studia respondentů (n = 126)

V rámci jednotlivých oborů lze pozorovat rozdíly. Z celkového počtu 71 studentů překladatelství odpovědělo 58 respondentů kladně, zatímco 13 uvedlo, že kurz zaměřený na nástroje CAT neabsolvovalo. Tito respondenti byli jak z bakalářského, tak i z navazujícího magisterského programu. U studentů filologie (celkem 47) převládala odpověď „*ne*“ (32 respondentů), zatímco 8 respondentů uvedlo „*ano*“ a 7 zvolilo možnost „*nevím*“. U studentů jiných oborů se odpovědi rozdělily

v poměru 2 („ano“) ku 6 („ne“). Na základě těchto výsledků lze konstatovat, že skupina studentů, která uvedla odpověď „ano“, je tvořena převážně studenty překladatelských oborů, což potvrzuje, že univerzity poskytují v rámci těchto programů, jak bakalářských, tak magisterských, předměty či kurzy zaměřené na výuku technologií. Jeden z doplňujících komentářů respondentů naznačil, že i přes absolvování několika kurzů zaměřených na CAT nemusí být studenti jejich aktivními uživateli, případně mohou tyto nástroje vnímat jako zátěž: „Nikde ta otázka nepadla a možná není relevantní – ale osobně ani po absolvování 3 předmětů zaměřených na CAT nejsem jejich uživatelem a práce s nimi mě spíše obtěžuje a zdržuje, nerada se hádám se strojem. Takže i přes znalosti a dovednosti je mimo dané semináře prakticky nevyužívám.“ Tento postoj ukazuje, že samotná znalost nástrojů CAT automaticky neznamená jejich přijetí ani pravidelné využívání.

Na uvedenou otázku navazovala další, jejímž cílem bylo zjistit, **s jakými konkrétními nástroji CAT respondenti v rámci výuky pracovali** (viz Graf 8) a jaké byly **podmínky pro ukončení kurzu**. Nejčastěji zmiňovanými nástroji byly *Phrase*, *MemoQ*, *SDL/RWS Trados Studio* a *Wordfast*, které představují nejrozšířenější softwarová řešení využívaná při výuce překladu. Výsledky této otázky zároveň jsou podobné s odpověďmi na dřívější dotaz týkající se povědomí o jednotlivých nástrojích, neboť právě tyto čtyři programy byly studenty nejčastěji označovány jako nejznámější.

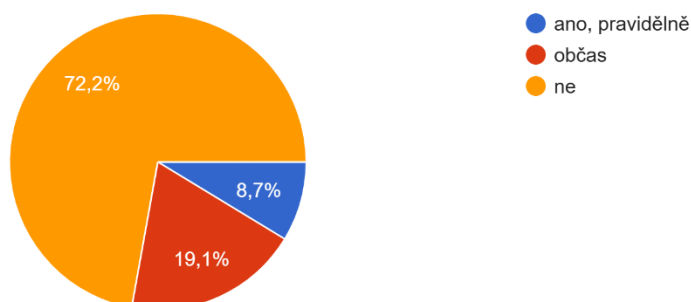
Graf 8 – Využívané nástroje CAT v rámci kurzů vysokoškolské výuky (n = 126)

Podmínky pro úspěšné ukončení kurzů zaměřených na práci s nástroji CAT byly podle odpovědí respondentů poměrně různorodé. Zahrnovaly jak praktické úkoly a samotné projekty, tak teoretické zkoušky či získání certifikátu. Někteří studenti také uváděli týmové práce nebo povinnost pravidelné účasti na výuce. Některé vybrané odpovědi respondentů jsou uvedeny v následující tabulce:

1. <i>Nepamatuji se.</i>
2. <i>Zápočet za pravidelnou docházku</i>
3. <i>Vypracování a odprezentování státnicové otázky (předmět Informační technologie)</i>
4. <i>Překlad cca 70 stran (ve Wordu) v CAT nástroji</i>
5. <i>Překlad katalogu v programu Trados</i>
6. <i>Ústní zkouška</i>
7. <i>Zpracování teamového projektu v Phrase, rozdělení práce, odevzdání segmentů</i>
8. <i>Kumulativní hodnocení CAT překladů, závěrečný skupinový projekt</i>
9. <i>Certifikace Trados na určité úrovni</i>
10. <i>Závěrem prvního kurzu je dokončení projektu v programu MemoQ, druhý kurz je zakončený odevzdáním přeložené knížky, na které pracují kolaborativně všichni členové kurzu.</i>
11. <i>Na germanistice docházka + odevzdání průběžných překladů. Na anglistice splnění semináře CAT1 a CAT2 za stejných podmínek jako na germanistice a následně splnění povinné souhrnné „zkoušky“ CATZ, v rámci, které jsme ve skupině cca 20 lidí museli přeložit/lokalizovat publikaci včetně grafických úprav, taková hra na vlastní překladatelskou agenturu (rozdělení se na překladatele, terminology, editory, grafiky, projektového manažera atd).</i>
12. <i>Certifikace pro nejnovější verzi Trados Studia od agentury RWS (pro bakalářské studium na lvl. 1, pro magisterské, které teď studuji, na lvl. 2) Včasné plnění a odevzdání úkolu (pokud jsme v úkolu měli chyby, tak jsme ho museli dodatečně opravit), docházka</i>
13. <i>Docházka + vypracování pravidelných úkolů (=překlady pomocí Wordfast/MemoQ/Phrase)</i>
14. <i>Žádné (zkouška z jiné části modulu)</i>

Tabulka 3 – Podmínky pro ukončení kurzů zaměřených na práci s nástroji CAT

Z dalších výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že studenti využívají nástroje CAT převážně v rámci specializovaných kurzů zaměřených na technologie překladu. V ostatních předmětech či kurzech, případně mimo výuku jsou tyto nástroje využívány přes ¼ respondentů. Na otázku „*Využíváte / využívali jste nástroje CAT i v jiném kurzu/předmětu?*“ odpovědělo 72,2 % respondentů „*ne*“, zatímco pouze 8,7 % uvedlo, že je využívají, konkrétně: „*ano, pravidelně*“ (viz Graf 9).

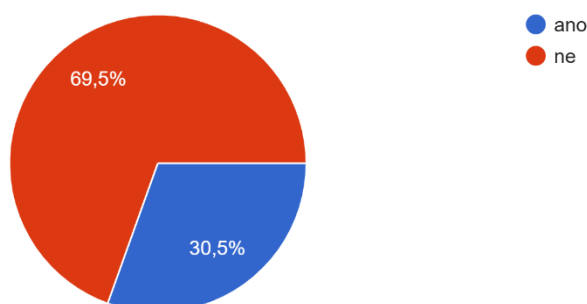

Graf 9 – Využívání nástrojů CAT mimo předměty/kurzy zaměřené na výuku technologií (n = 126)

Co se týče pozitivnějších odpovědí, tedy „*občas*“ nebo „*ano pravidelně*“, týkaly se především studentů překladatelství, u kterých odpověď „*občas*“ uvedlo 19 respondentů a „*ano, pravidelně*“ 8 respondentů. Mezi studenty filologických oborů byla možnost „*občas*“ zvolena 2krát a variantu „*ano, pravidelně*“ zvolil 1 respondent. U studentů jiných jazykově orientovaných oborů připadla na každou z možností jedna odpověď.

U respondentů, kteří uvedli odpovědi „ano, pravidelně“ nebo „občas“, bylo dále zjišťováno, **pro jaké účely nástroje CAT využívají**. Nejčastěji byly tyto nástroje používány v rámci překladatelských seminářů nebo překladatelské praxe. Dále byly jednotlivými respondenty uvedeny konkrétní předměty, jako například „teorie a metodika překladu“, „literatura pro překlad“, „neliterární překlad“ či „software localisation; překladatelské kompetence: překládat lépe a rychleji“. V jednom případě respondent doplnil, že využívání nástrojů CAT vycházelo z jeho vlastní iniciativy, nikoliv z doporučení vyučujícího. Respondenti dále uvedli, že během těchto předmětů pracovali s nástroji *Phrase*, *Wordfast*, *MemoQ*, *SDL/RWS Trados Studio*, *Smartcat* a *MateCat*.

Se zjištěním, že většina studentů nepracuje s nástroji CAT mimo cíleně zaměřené kurzy, souvisí i výsledky otázky, **zda si během studia vytvářejí vlastní TM**. Z odpovědí vyplynulo, že 69,5 % si vlastní TM nevytváří, zatímco 30,5 % uvedlo opak, tedy že ano (viz Graf 10).

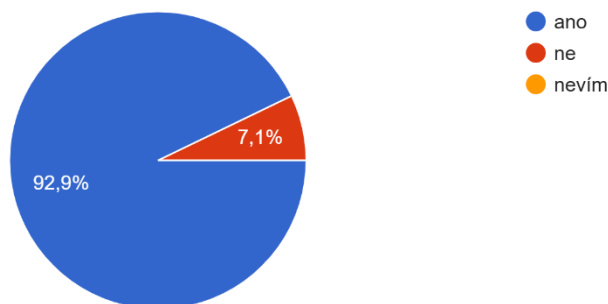

Graf 10 – Vytváření překladové paměti studenty během studia (n = 126)

Tento výsledek poukazuje na skutečnost, že práce s překladovými paměťmi je mezi studenty stále spíše méně častá. Do budoucna se tak jedná o jednu z oblastí, ve které je prostor pro větší motivaci studentů k aktivnímu vytváření a využívání překladových pamětí již během studia, neboť tato dovednost představuje důležitou součást přípravy na praxi profesionálního překladatele.

3.5.2 Agentury

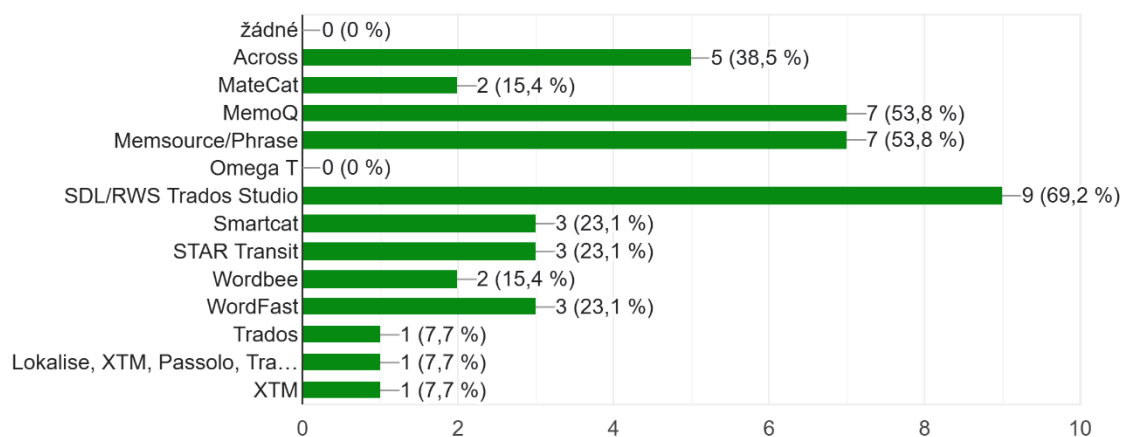
V této kapitole je provedena analýza zaměřená na to, zda překladatelské agentury používají nástroje CAT a případně jaké konkrétní nástroje využívají a proč. Hned první otázkou byla potvrzena jedna z výzkumných hypotéz, tedy že **překladatelské agentury nástroje CAT skutečně používají**, i když ne zcela jednoznačně. Celkem 13 agentur (92,9 %) uvedlo odpověď „ano“, zatímco pouze jedna agentura (7,1 %) odpověděla „ne“ (viz Graf 11).

Graf 11 – Využívání nástrojů CAT v agenturách (n = 14)

Agentury dále doplnily, **jaké funkce těchto nástrojů považují za klíčové** z hlediska své práce či fungování agentury jako celku. Z odpovědí vyplývá, že mezi nejdůležitější funkce patří především ty, které zajišťují konzistenci, efektivitu a kontrolu kvality překladu. Nejčastěji byly zmiňovány „překladová paměť“ a „terminologická databáze“, které umožňují využívání již existujících překladů a udržování jednotné terminologie napříč projekty. Respondenti rovněž zdůraznili význam funkcí, jako je „kontrola kvality“, „automatické rozpoznávání opakování“, možnost „využití strojového překladu“, „cloudové propojení“ a nástroje pro „verifikaci a revizi překladu“. Tyto funkce podle agentur významně přispívají k efektivní týmové spolupráci, úspoře času a zajištění vysoké kvality výstupů. Z odpovědí je zřejmé, že agentury považují nástroje CAT za nepostradatelnou součást své práce a oceňují zejména jejich přínos v oblasti sjednocení terminologie, kontroly kvality a optimalizace překladatelského procesu.

Dále byla otázka zaměřena na **konkrétní nástroje CAT, které agentury při své činnosti využívají**. Respondenti mohli označit více možností současně, jelikož v praxi bývá běžné používání více nástrojů podle typu projektu či požadavku klienta. Z výsledku vyplývá, že nejčastěji uváděnými nástroji byly *SDL/RWS Trados Studio*, *MemoQ* a *Phrase*. Následovaly pak nástroje jako *Smartcat*, *STAR Transit*, *Wordfast*, *MateCat* a *Wordbee* (viz Graf 12).

Graf 12 – Nejčastěji používané nástroje CAT v agenturách (n = 14)

Z odpovědí vyplynulo, že některé agentury používají pouze jeden nástroj CAT, zatímco jiné využívají více nástrojů zároveň. Jedna z agentur dokonce uvedla, že pracuje s více než deseti různými nástroji, mezi nimiž jmenovala *Across*, *MemoQ*, *Memsourc/Phrase*, *SDL/RWS Trados Studio*, *Smartcat*, *Lokalise*, *XTM*, *Passolo*, *Transit*, *Smartling*, *SmartCat* a další.

Dále byly agentury požádány, aby uvedly, **proč využívají právě tyto nástroje CAT**. V následující tabulce jsou shrnuty informace o tom, které nástroje agentury používají a jaké důvody vedly k jejich výběru (viz Tabulka 4).

Jaké nástroje agentura používá	Jaké důvody vedly k jejich výběru
<i>Memsourc/Phrase</i>	<i>Jsme partnery Phrase.</i>
<i>MemoQ, SDL/RWS Trados Studio</i>	<i>Jsou to nástroje rozšířené i mezi překladateli i klienty; jsou poměrně univerzální a uživatelsky komfortní.</i>
<i>Across, MemoQ, Memsourc/Phrase, SDL/RWS Trados Studio, Smartcat, Lokalise, XTM, Passolo, Transit, Smartling, SmartCat aj</i>	<i>Vyhovují nám z hlediska uživatelské přívětivosti / překladatelé se v daných CAT nástrojích orientují / poptávka zákazníků.</i>
<i>Across, MemoQ, SDL/RWS Trados Studio, STAR Transit</i>	<i>Práce s nimi je jednoduchá a efektivní.</i>

<i>SDL/RWS Trados Studio</i>	<i>Velmi pokročilé funkce</i>
<i>Across, MemoQ, Memsource/Phrase, SDL/RWS Trados Studio, Wordbee, WordFast, XTM</i>	<i>Řídíme se požadavky klientů a tyto nástroje jsou nejvíce využívány při zadávání projektů.</i>
<i>Memsource/Phrase</i>	<i>Cloud, komunikace se support teamem, tradice</i>
<i>MemoQ, SDL/RWS Trados Studio</i>	<i>Snadná orientace a praktičnost</i>
<i>SDL/RWS Trados Studio</i>	<i>Poskytuje terminologickou databázi a je obecně rozšířený mezi překladateli.</i>
<i>Across, MateCat, MemoQ, Memsource/Phrase, SDL/RWS Trados Studio, Smartcat, STAR Transit, Wordbee, WordFast</i>	<i>Zvýšení kvality, zrychlení překladu a zjednodušení práce</i>
<i>Across, MateCat, MemoQ, Memsource/Phrase, SDL/RWS Trados Studio, Smartcat, STAR Transit, WordFast</i>	<i>Přizpůsobujeme se potřebám klientů a dodavatelů.</i>

Tabulka 4 – Přehled používaných nástrojů CAT v agenturách a důvody jejich výběru

Z odpovědí agentur vyplývá, že výběr konkrétních nástrojů CAT je ovlivněn především jejich rozšířeností na trhu, uživatelskou přívětivostí a praktickými funkcemi, které usnadňují a urychlují práci. Agentury rovněž zdůrazňují přizpůsobení se požadavkům klientů a dodavatelů, zachování kvality a konzistence překladu a možnost efektivní spolupráce v cloudovém prostředí. Důležitou roli hraje také tradice používání osvědčených nástrojů a jejich technická podpora.

3.6 Znalosti studentů a očekávání agentur

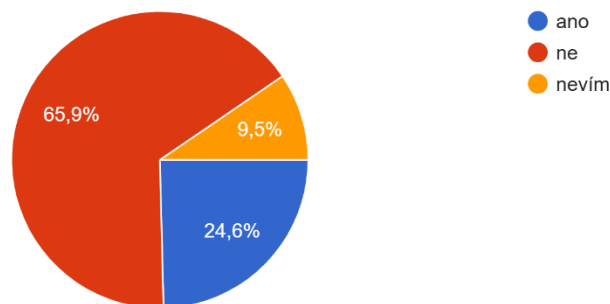
Součástí dotazníkového šetření bylo také zjištění míry znalostí a očekávání respondentů vůči druhé skupině. Studenti odpovídali na otázky zaměřené na využívání a funkce nástrojů CAT z pohledu překladatelských agentur, zatímco samotné agentury reagovaly na otázky týkající se jejich požadavků na uchazeče o zaměstnání či spolupráci a připravenost studentů. Cílem této části bylo získat poznatky o vzájemném povědomí a očekávání obou skupin, které mohou sloužit jako podklad pro budoucí vzdělávání i praxi.

3.6.1 Studenti

Studenti odpovídali na otázku zaměřenou na **funkce nástrojů CAT ve spojitosti s překladatelskými agenturami**, tedy na to, z jakého důvodu si myslí, že agentury tyto nástroje využívají. Otázka byla formulována jako otevřená, a proto se v odpovědích objevila široká škála různých důvodů a pohledů.

Z odpovědí studentů vyplývá, že disponují širokou škálou informací o tom, proč agentury nástroje CAT využívají. Nejčastěji uváděli, že hlavním důvodem je zvýšení efektivity práce, úspora času a finančních nákladů. Studenti často odpovídali jednoduše „*efektivita*“ či „*pro efektivnější práci*“, případně podrobněji „*efektivita, rychlost, nižší náklady, přesnost překladu a dodržení odborné terminologie*“. Často se také objevovaly odpovědi zdůrazňující přínos nástrojů CAT ve smyslu „*úspora času, hlavně když člověk překládá něco, co se opakuje nebo se to jenom lehce obměňuje*“. Významným tématem v odpovědích byla také konzistence a jednotnost terminologie. Respondenti správně identifikovali funkce, jako jsou překladové paměti a terminologické databáze, které agenturám pomáhají udržovat jednotnou slovní zásobu. Studenti uváděli například „*dobrá organizace při skupinových projektech, možnost terminologické databáze*“, „*překladatelské agentury používají CAT nástroje, protože jim pomáhají překládat rychleji, přesněji a udržovat stejná slova a věty v celém textu*“ nebo „*zachovat konzistenci při používání více překladatelů*“. Z jejich odpovědí je patrné, že chápou klíčovou roli nástrojů CAT při zajištění jednotnosti napříč rozsáhlými či dlouhodobými projekty. Několik studentů rovněž uvedlo, že nástroje CAT zlepšují projektové řízení a podporují týmovou spolupráci. Objevily se například odpovědi typu „*urychlení práce, jednodušší management práce, lepší přehlednost a komunikace*“ či „*překlad je pro ně snáze monitorovatelný a umožňuje spolupráci více překladatelů bez ovlivnění jednotnosti a kvality cílového textu*“. Tyto formulace ukazují, že mnozí studenti rozumí nejen technickým, ale také organizačním přínosům nástrojů CAT.

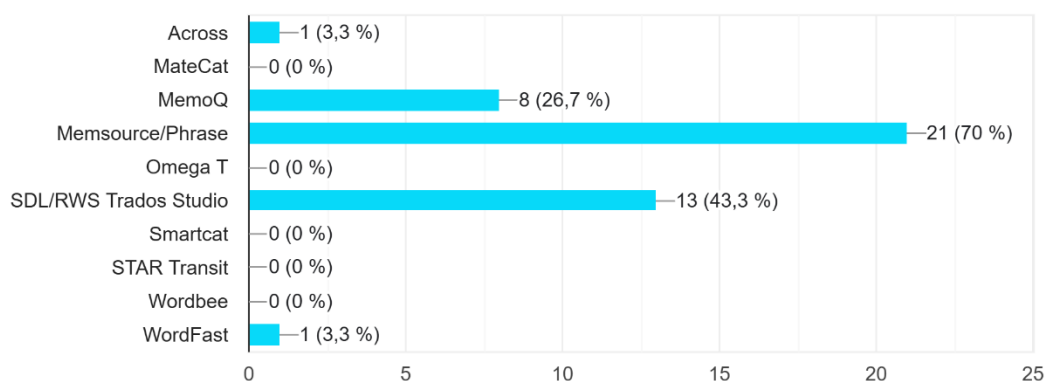
Další otázky byly již více konkrétní a zaměřovaly se na praktické zkušenosti studentů s překladatelskými agenturami využívajícími nástroje CAT. Cílem bylo zjistit, **zda se studenti setkali s používáním nástrojů přímo v praxi**. Většina respondentů (65,9 %) uvedla, že žádnou takovou zkušenost nemá. Je však důležité doplnit, že mezi respondenty byli jak studenti filologických oborů, kteří se nespecializují na překladatelství, tak studenti překladatelství, kteří doposud studují, takže lze předpokládat, že se zatím převážně soustředí na své studium a nemají ještě rozsáhlejší profesní praxi. Přesto téměř čtvrtina studentů odpověděla „*ano*“ (24,6 %), což představovalo 31 odpovědí (viz Graf 13). Tento výsledek ukazuje, že určité procento studentů již zkušenost s nástroji CAT v reálném pracovním prostředí má, například díky brigádám, praxím, spoluprací s agenturami, nebo jde již o absolventy.

Graf 13 – Zkušenost studentů s agenturou a nástroji CAT (n = 126)

Z bližšího pohledu je obtížné určit, zda se zkušenosti týkají především studentů bakalářského, magisterského či doktorského studia, nebo již absolventů. Jak již bylo řečeno, ze všech 126 respondentů uvedlo celkem 31 odpověď „ano“ a 12 odpověď „nevím“. Co se týče rozlišení podle oborů u odpovědi „ano“, 28 odpovědí pocházelo od studentů či absolventů překladatelství, 1 od studenta filologie a 2 od studentů jiných oborů. U odpovědi „nevím“ se jednalo o 3 studenty překladatelství, 8 studentů filologie a 1 studenta jiného oboru. U studentů překladatelství, kteří uvedli „ano“, bylo rozložení podle stupně studia následující: 13 studentů bakalářského studia, 8 studentů magisterského, 3 doktorandi a 4 absolventi, přičemž u absolventů šlo o 3 absolventy magisterského studia a 1 absolventa bakalářského studia. Závěrem je důležité podotknout, že s pohledem na složení skupiny respondentů u odpovědi „ano“ převažují studenti a absolventi překladatelství.

Na tuto otázku navazovala doplňující otázka, jejímž cílem bylo zjistit, **s jakými konkrétními nástroji agentury podle zkušeností studentů pracují**. Studenti uvedli celkem pět nástrojů, se kterými se v rámci spolupráce s agenturami setkali: *Phrase*, *SDL/RWS Trados Studio*, *MemoQ*, *Across* a *Wordfast* (viz Graf 14).

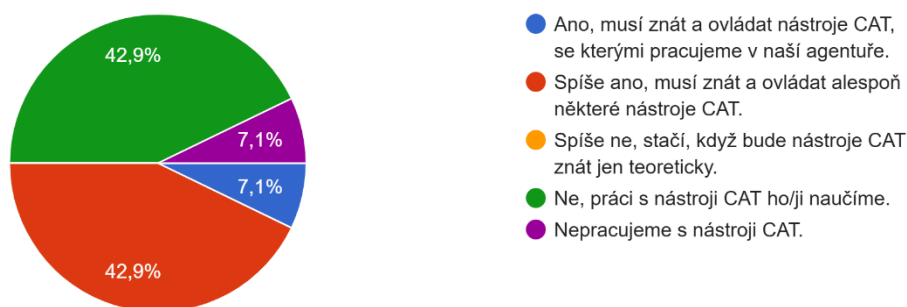
Graf 14 – Zkušenost studentů s nástroji CAT v překladatelských agenturách (n = 126)

Při bližším zkoumání jednotlivých odpovědí vyplývá, že ve většině případů (konkrétně šlo o 17 odpovědí) respondenti uvedli zkušenost pouze s jedním nástrojem. Nicméně ve 12 odpovědích studenti zmínili nástroje dva a v jednom případě dokonce tři různé nástroje. Tento výsledek potvrzuje, že překladatelské agentury mohou běžně pracovat s více než jedním nástrojem CAT. Pro studenty

a budoucí překladatele je tak výhodné osvojit si práci s různými typy nástrojů, aby zvýšili svou flexibilitu a konkurenceschopnost na trhu.

3.6.2 Agentury

Agentury odpovídaly na otázky zaměřené na jejich požadavky na uchazeče o zaměstnání či spolupráci a na připravenost studentů. Nejdříve bylo cílem zjistit, **zda agentury vyžadují znalost práce s nástroji CAT**, tedy zda by měli studenti a absolventi filologických či překladatelských oborů tyto nástroje ovládat již při nástupu. Otázka „*Vyžadujete znalost práce s nástroji CAT od studentů/absolventů překladatelství a filologických oborů, když je zaměstnáváte?*“ byla uzavřená a agentury vybíraly z několika předem daných možností. Výsledky ukázaly, že přístupy agentur nejsou jednotné. Stejně procento agentur (42,9 % v obou případech) uvedlo, že uchazeči nemusí nástroje CAT umět ovládat, protože je mohou zaučit, nebo naopak, že by uchazeči měli umět pracovat alespoň se základními nástroji nebo znát některé z nich. Jedna agentura (7,1 %) odpověděla, že znalost nástrojů CAT je nutnou podmínkou, a další jedna agentura (7,1 %) uvedla, že s nástroji CAT vůbec nepracuje, a tudíž jejich znalost nevyžaduje (viz Graf 15).

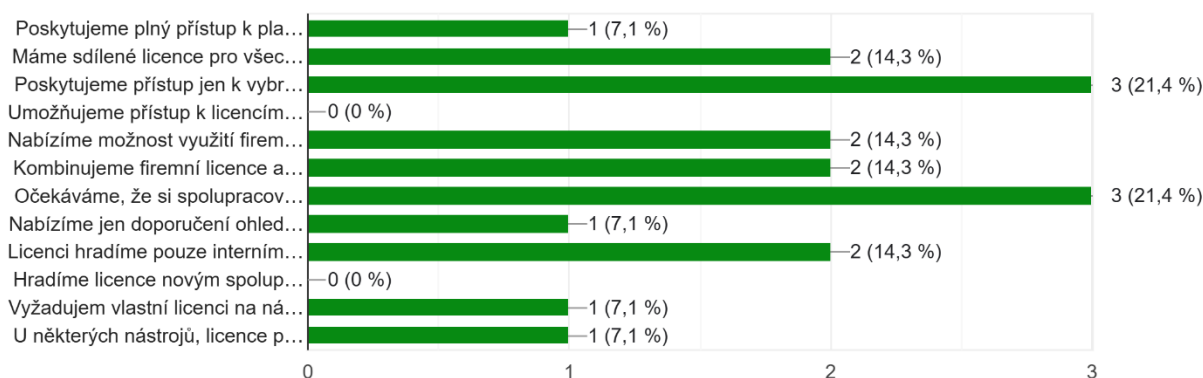
Graf 15 – Požadavky agentur na znalost nástrojů CAT u uchazečů (n = 14)

Celkově lze tedy říci, že znalost nástrojů CAT není zcela jednoznačnou podmínkou pro získání práce v překladatelské agentuře. Výsledky však zároveň ukazují, že pro studenty a začínající překladatele představuje znalost těchto nástrojů výraznou výhodu. Vzhledem k tomu, že drtivá většina agentur, jejichž zástupce odpověděl v šetření, s nástroji CAT pracuje, může jejich ovládnutí uchazečům usnadnit adaptaci na pracovní proces a zvýšit jejich šance na uplatnění.

Se znalostí nástrojů souvisela i otázka, jejímž cílem bylo zjistit, **zda si noví spolupracovníci musí zajistit potřebný software sami, nebo zda jim agentury poskytují přístup ke svým licencím**. Otázka byla formulována následovně: „*Poskytujete svým novým spolupracovníkům (překladatel, revizní pracovník apod.) přístup k placeným verzím nástrojů CAT, nebo od nich očekáváte, že si software zajistí sami?*“ Respondenti měli na výběr z jedenácti předem definovaných možností a mohli zvolit více odpovědí současně:

- Poskytujeme plný přístup k placeným licencím.
- Máme sdílené licence pro všechny spolupracovníky.
- Poskytujeme přístup jen k vybraným nástrojům.
- Umožňujeme přístup k licencím za symbolický poplatek.
- Nabízíme možnost využití firemních licencí při větších projektech.
- Kombinujeme firemní licence a vlastní nástroje spolupracovníků.
- Očekáváme, že si spolupracovníci zajistí software sami.
- Nabízíme jen doporučení ohledně softwaru, ale neposkytujeme licence.
- Licenci hradíme pouze interním spolupracovníkům, ne externistům.
- Hradíme licence novým spolupracovníkům na zkušební období.
- Jiné:

Analýza odpovědí ukázala, že nejčastěji byla zvolena možnost „Poskytujeme přístup jen k vybraným nástrojům“ a možnost „Očekáváme, že si spolupracovníci zajistí software sami“, což představuje dva protikladné přístupy. Dále byly po dvou případech vybrány možnosti „Máme sdílené licence pro všechny spolupracovníky“, „Nabízíme možnost využití firemních licencí při větších projektech“, „Kombinujeme firemní licence a vlastní nástroje spolupracovníků“ a „Licenci hradíme pouze interním spolupracovníkům, ne externistům“. Po jedné odpovědi byly uvedeny varianty „Poskytujeme plný přístup k placeným licencím“ a „Nabízíme jen doporučení ohledně softwaru, ale neposkytujeme licence“. Respondenti rovněž uvedli doplňující specifika, například: „Vyžadujeme vlastní licenci na náš hlavní CAT nástroj SDL Trados, zbývající zapůjčujeme“ nebo „U některých nástrojů licence poskytujeme“ (viz Graf 16).

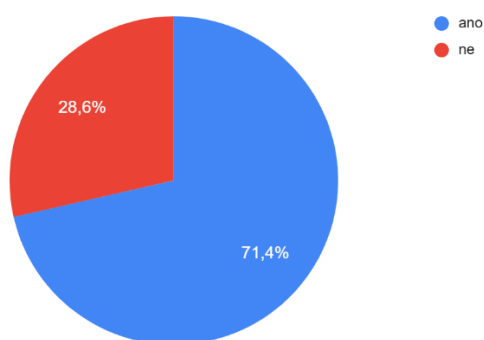

Graf 16 – Přístup k placeným verzím nástrojů CAT ze strany agentur (n = 14)

Z výsledků vyplývá, že agentury uplatňují značně rozdílné přístupy k poskytování licencí, a nelze tedy jednoznačně stanovit, zda si noví spolupracovníci musí zajistit software samostatně, nebo zda jim bude licence poskytnuta. V některých případech byly identifikovány kombinace přístupů. Například jedna agentura uvedla: „Poskytujeme přístup jen k vybraným nástrojům, kombinujeme firemní licence a vlastní nástroje spolupracovníků.“ Tento přístup naznačuje, že licence jsou poskytovány pouze u vybraných nástrojů, zatímco ostatní práce jsou realizovány s využitím vlastního softwaru spolupracovníků. Další dvě agentury rovněž uvedly kombinaci více přístupů: „Očekáváme, že si spolupracovníci zajistí software sami; Licenci hradíme pouze interním spolupracovníkům, ne

externistům“ a v dalším případě: „*Poskytujeme přístup jen k vybraným nástrojům; Nabízíme možnost využití firemních licencí při větších projektech; U některých nástrojů, licence poskytujeme.*“

Další byla otázka zaměřena se zaměřovala na to, **zda agentury poskytují školení na nástroje CAT novým zaměstnancům a externím spolupracovníkům**. Výsledky byly převážně pozitivní, neboť 71,4 %, tedy deset agentur, školení poskytuje, zatímco 28,6 %, tedy čtyři agentury, odpovědělo negativně (viz Graf 17).

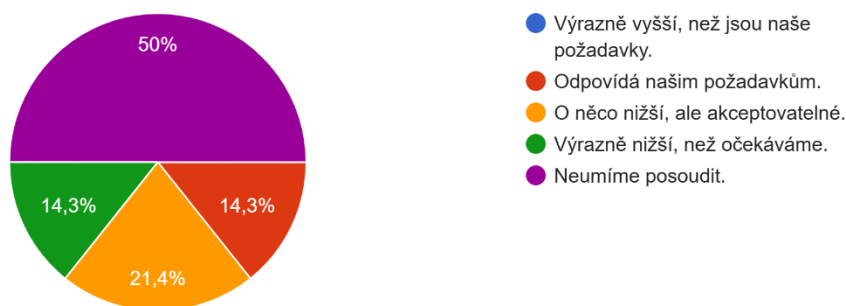
Graf 17 – Poskytování školení na nástroje CAT (n = 14)

Některé agentury doplnily své odpovědi komentářem. Uváděly například, že školení probíhá na základě požadavku nových zaměstnanců či externích pracovníků, případně že je realizováno online formou. Jedna z agentur uvedla, že školení poskytuje nejen nově příchozím, ale také stávajícím pracovníkům: „*Nově příchozí rádi zaškolíme, stávajícím každoročně zasiláme naše školení na různá témata.*“ Další komentář upozornil, že zaměstnanci mají k dispozici výukové materiály a instruktážní videa: „*Mají k dispozici materiály, kde jsou uvedené základní informace a odkazy na pokročilejší výuková videa.*“ Jedna z agentur, které uvedly zápornou odpověď, doplnila, že vzhledem k široké dostupnosti studijních materiálů, online tutoriálů a diskusních fór je samostatné zaškolení překladatelů dostatečné: „*V minulosti tomu tak bylo, ale vzhledem k množství různých video tutoriálů, diskuzí na fórech atd. (alespoň v případě Tradosu) už pro člověka není problém zvládnout základy svépomoci.*“

Následovala otázka zaměřená na **chyby či nedostatky, se kterými se agentury setkávají u nových spolupracovníků při používání nástrojů CAT**. Otevřený charakter otázky umožnil respondentům popsat konkrétní problematické oblasti, které se v praxi opakují. Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že největším problémem je nedostatečná znalost funkcí jednotlivých nástrojů a obecně slabá technologická připravenost. Jedna agentury upozornila na to, že noví spolupracovníci často nevědí, jak s nástroji efektivně pracovat, objevovaly se odpovědi jako například „*nedostatečná znalost funkcí*“ nebo „*obecně neznalost, nedostatečná příprava originálního souboru*“. Projevily se také problémy související s technickými operacemi uvnitř nástrojů, uváděno bylo například: „*export cílových souborů*“, „*problémy při tvorbě nové překladatelské paměti*“ či „*nerozumí přesně, jak funguje ukládání do TM*“. Za významný nedostatek agentura považuje rovněž práci s kvalitou a kontrolními nástroji. Jeden z respondentů například uvádí, že noví spolupracovníci bojují s „*propojením CAT nástroje*

s Xbench a práci s kontrolou kvality, kvalitně zpracovaným posteditingem MT výstupu“, jiný pak zmiňuje „nedodržení terminologie nebo problémy s exportem, technické chyby“. Objevila se také potřeba s využíváním terminologických databází či překladových pamětí: „nedostatečná práce s TM, TB a kontrolou kvality.“ Z odpovědí lze také vyčíst, že někteří noví spolupracovníci mají tendenci používat nástroje CAT i v případech, kdy to není vhodné. Jedna agentura například upozornila na to, že „[n]adužívají nástroje CAT v případech, kdy překládaný dokument není dostatečně čitelný pro automatické rozpoznání textu, anebo pokud formátování originálu je příliš komplikované.“ Kromě toho se ukazuje, že určitou bariéru mohou představovat také obecnější technické dovednosti, konkrétně: „technické a IT dovednosti“. Několik agentur uvedlo možnosti „nedokážu odpovědět“, „nevím“ či „neviem“, tedy že ze svojí pozice nedokážou nedostatky či chyby posoudit. Nicméně nedostatky se netýkají pouze nových spolupracovníků. Velmi výstižně situaci shrnuje jedna z agentur, podle níž „obecně (u nových i zkušených uživatelů) je problémem nedostatečná kontrola segmentů v případě procentuální shody různých hodnot“. Celkově lze na základě získaných komentářů říci, že klíčovými slabunami začínajících překladatelů jsou technické dovednosti, práce s pamětmi, terminologií, správné využívání kontrolních funkcí a orientace v technických procesech v rámci nástrojů CAT. Těmto oblastem by proto měla být v rámci vysokoškolské přípravy a profesního rozvoje věnována větší pozornost.

Součástí této sekce bylo také **zhodnocení úrovně znalostí nástrojů CAT u studentů a absolventů ve srovnání s požadavky agentur**. Agentury opět vybíraly z předem nabízených možností. Výsledky nejsou příliš vypovídající, neboť polovina agentur (50 %) uvedla, že úroveň znalostí studentů nedokáže posoudit. Z těch agentur, které úroveň hodnotily, však část přistupovala k posouzení poměrně kriticky. Celkem 14,3 % respondentů (2 odpovědi) uvedlo, že znalosti jsou výrazně nižší, než agentura očekává, a stejný počet respondentů, tedy 14,3 % (2 odpovědi), zvolil možnost, že znalosti odpovídají požadavkům agentury. Nejvyšší míra kritiky se objevila u 21,4 % agentur, 3 odpovědi, které uvedly, že znalosti jsou o něco nižší, ale stále akceptovatelné (viz Graf 18).

Graf 18 – Úroveň znalostí nástrojů CAT u studentů/absolventů vs. požadavky agentur (n = 14)

Na předchozí otázku dále navazovalo zjištění, **zda agentury považují přípravu studentů na technologické požadavky překladatelského trhu za dostatečnou**. Odpovědi agentur se výrazně lišily, nicméně z celkového souboru vyplývá spíše kritičtější pohled na současné vysokoškolské vzdělávání v této oblasti. Převážná část odpovědí vyjadřovala skepsi, či přímo negativní stanovisko. Některé agentury uvedly stručné záporné hodnocení typu „*spíše ne*“ nebo „*ne, chybí praktické zkušenosti, studenti mají jen obecné povědomí*“. Tento postoj byl podpořen i dalšími rozsáhlejšími komentáři, podle nichž studenti často nemají základní povědomí o reálných pracovních postupech a agenturním prostředí. Jedna z agentur například konstatovala, že „*absolventi nemají ponětí, jak pracovat s MT výstupem a pojem MT postediting jim nic neříká, stejně tak práce v CAT nástrojích*“. Dále upozornila, že studenti „*nemají představu, jak probíhá spolupráce s agenturami a na co by se kromě překladatelské teorie měli připravit*“ a že „*výrazně také chybí oborové zaměření*“. Opakovaně se objevovalo zejména téma nedostatečné praxe: „*ne, chybí praktické zkušenosti s danými nástroji*“, případně „*praktické využití IT, praktické zkušenosti s překlady*“. Některé odpovědi reflektovaly i potřebu orientace se v nových technologiích, například: „*v současnosti hlavně znalost práce s AI a psychická podpora, aby CAT nástroje využívali*“. Další agentura uvedla, že přípravu hodnotí „*spíše nedostatečně, ale záleží na konkrétním oboru, jelikož samotné překladatelství se od obecné filologie liší*“, čímž upozornila na rozdílné zaměření jednotlivých studijních programů a různou úroveň jejich propojení s praxí. Zajímavý pohled přinesla také následující odpověď: „*Jako agentura vyhledáváme zkušené překladatele, s dostatečnou zkušeností s překlady*“. Tato poznámka, spíše než kritiku univerzit, naznačuje specifický přístup dané agentury, totiž že preferuje již zkušené překladatele. Na druhé straně se objevily také pozitivnější postoje. Některé agentury uvedly, že příprava je dostatečná, tedy: „*ano*“ nebo „*ano, mají dostatečné povědomí o programech*“. Další odpovědi uznávaly jistou úroveň připravenosti, avšak s výhradami, například: „*vcelku ano, chybí hloubka výuky – pokročilejší znalosti a praxe*“ či „*většina ano, ale není tomu tak vždy*“. Dva respondenti uvedli, že úroveň nedokážou posoudit: „*nevím*“ nebo „*to presne neviem, ale dúfam, že áno*“.

3.7 Překladatelská profese a využití nástrojů CAT v budoucnosti

Poslední výzkumná část byla pro obě skupiny respondentů shodná a zaměřovala se na vnímání překladatelské profese a využívání nástrojů CAT v budoucnosti. Respondentům byly položeny tři otázky: otevřená otázka „*Jaké dovednosti podle Vás budou překladatelé/ky v budoucnu nejvíce potřebovat?*“, dále uzavřená otázka „*Domníváte se, že se budou nástroje CAT využívat i v budoucnosti?*“ a opět otevřená otázka „*Uved'te prosím krátce důvod svého názoru*“. V dotazníku určeném pro překladatelské agentury byla tato část rozšířena o další otázku zaměřenou na automatické překladové nástroje: „*Jaký dopad podle Vás budou mít automatické překladové nástroje (strojový překlad, AI apod.) na budoucnost překladatelské profese?*“

3.7.1 Studenti

Na první otevřenou otázku „*Jaké dovednosti podle Vás budou překladatelé/ky v budoucnu nejvíce potřebovat?*“ respondenti poskytli celou řadu odpovědí. Z jejich vyjádření vyplývá, že budoucí překladatelé budou muset disponovat širokým spektrem dovedností, které zahrnují nejen tradiční jazykové kompetence, ale i technologické a osobnostní předpoklady. Respondenti často zdůrazňovali, že překladatelská profese se bude muset přizpůsobit rychlému rozvoji technologií, zejména umělé inteligenci a překladovým nástrojům.

Nejčastěji se objevovala potřeba počítačové gramotnosti a práce s moderními technologiemi. Typickými odpověďmi byly výroky jako: „*Počítačová gramotnost, spolupráce s CAT a AI nástroji*“, „*Schopnost pracovat s nástroji CAT a AI, flexibilita, rozšiřování obzorů*“ či „*Pracovat s programy, protože překlad z hlavy je prakticky, ztráta času*“. Tyto odpovědi naznačují, že studenti považují technologickou kompetenci za klíčovou součást budoucí překladatelské praxe.

V souvislosti s rozvojem strojového překladu byla několikrát zmíněna také nutnost osvojit si dovednosti posteditingu, tedy práce s textem po strojovém překladu: „*Schopnost kvalitně upravit překlad provedený přes stroje*“ a „*Nebát se AI a MTPE*“. Respondenti tak naznačují, že role překladatele se do budoucna může posouvat od samotného překladu k revizi a úpravě strojově generovaných překladů.

Dále se často objevovala zmínka o důležitosti tzv. soft skills, především osobní adaptability a odolnosti. Respondenti uváděli například: „*Odolnost vůči stresu, kreativní myšlení, schopnost řešit problémy, adaptovat se, učit se*.“ Tyto výroky reflektují potřebu pružně reagovat na proměnlivé pracovní prostředí a technologické změny.

Řada respondentů připomínala, že i přes technologický pokrok zůstávají jazykové dovednosti nezastupitelné. Jeden z nich uvedl: „*Myslím, že jazykové dovednosti budou stále klíčové, netuším ale, na jaké úrovni budou potřeba*.“ Jiný pak zdůraznil: „*Znalost ustálených frází, aktuálního jazyka, jazykových trendů, složitějších jazykových konstrukcí, ale také těch jednoduchých*.“ Podobně další respondent poznamenal, že bude důležité „*číst mezi řádky, tj. umět rozeznat ironii, nadsázku, emocionalitu atd*“. Tyto výroky potvrzují, že hluboké porozumění jazyku a jeho kulturnímu kontextu zůstane i nadále oblastí, kde má člověk oproti stroji výhodu.

Objevila se také témata spojená s profesní sebereflexí a uplatnitelností. Někteří respondenti realisticky přiznávají, že překladatelský trh se proměňuje a že bude třeba větší schopnosti přizpůsobit se: „*To je těžká otázka, řekla bych, že se hlavně budou muset umět prosadit, protože spousta lidí bude používat na své překlady AI. Možná také bude muset spousta překladatelů změnit svoji práci z překladu na postediting*.“ Další uvedli, že bude potřeba „*umět se prodat (minimálně při pohovoru)*“ nebo dokonce „*schopnost najít si jinou práci*“.

Obavy z vývoje umělé inteligence se odrazily i v této odpovědi: „*Překlad si myslím dlouho nevydrží. Nejspíš v soudnictví a lékařství, ale s postupem AI to povolání pomalu vymizí*.“ Tento názor

ukazuje na vnímané ohrožení tradiční překladatelské profese, zároveň ale naznačuje, že specializované oblasti jako právní či lékařský překlad mohou zůstat relativně stabilní.

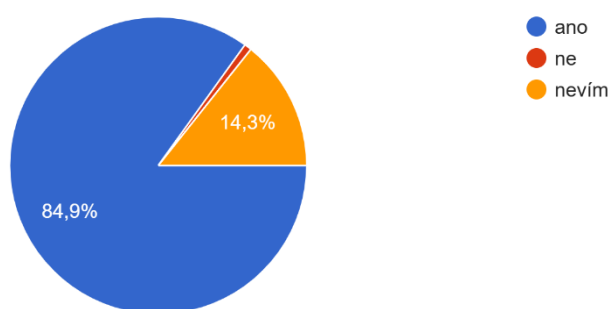
Další odpovědi se zaměřovaly na informační a kognitivní dovednosti, například „*dohledávání a ověřování informací*“ nebo „*dobrá paměť*“. Tyto schopnosti jsou považovány za klíčové pro práci s rozsáhlými texty a pro zajištění přesnosti překladu.

Zajímavý postřeh se týkal i proměny jazykového prostředí: „*Rychlý vývoj slangu hlavně z internetu, pokud se bude překlad týkat popkultury, vývoj jazyka plus dalšího, jelikož je více lidí bilinguálních.*“ Respondenti tak vnímají potřebu sledovat jazykové trendy a adaptovat se na dynamický vývoj přirozeného jazyka, který bude mít vliv na kvalitu a přirozenost překladu.

Několik respondentů zmínilo i schopnost sebevzdělávání, time management, přesnost a pečlivost. Jak uvedl jeden z nich: „*Sebevzdělávání, time management, vynikající znalost jazyka (nejen toho cizího), přesnost a pečlivost...*“ Tyto výroky naznačují, že úspěšný překladatel budoucnosti bude muset být nejen technicky zdatný, ale také disciplinovaný, systematický a orientovaný na kvalitu.

Celkově lze shrnout, že respondenti vnímají budoucí překladatelskou profesi jako více technologicky náročnou. Budoucí překladatelé budou muset kombinovat vysokou úroveň jazykových a interkulturních kompetencí s technologickou zdatností, flexibilitou a schopností celoživotního učení. V prostředí, kde umělá inteligence stále více ovlivňuje překladový proces, se tak uplatní především ti, kteří dokážou propojit lidskou kreativitu, kritické myšlení a práci s moderními nástroji.

Na otázku „*Domníváte se, že se budou nástroje CAT využívat i v budoucnosti?*“ odpovědělo 84,9 % respondentů kladně, tedy že budoucnost těchto nástrojů vnímají pozitivně. Pouze jeden respondent (0,8 %) uvedl odpověď „*ne*“ a 18 respondentů (14,3 %) zvolilo možnost „*nevím*“ (viz Graf 19).

Graf 19 – Názory studentů na budoucí využívání CAT nástrojů (n = 126)

Z odpovědí respondentů na otevřenou otázku „*Uveďte prosím krátce důvod svého názoru*“ vyplývá, že většina studentů považuje nástroje CAT za důležitou a do budoucna přetrvávající součást překladatelské praxe. Odpovědi dokládají, že si respondenti uvědomují hlavní výhody těchto nástrojů, zejména jejich schopnost zefektivnit a urychlit překladatelský proces. Typické jsou komentáře jako např. „*zrychlují práci překladatelů*“ či „*zkracují se deadlines, protože je k dispozici mnoho nástrojů,*

překladatelé nepřekládají od nuly a často v týmech, CAT nástroje zjednodušují práci v týmu a zaručí sjednocení terminologie“.

Studenti rovněž oceňují kvalitativní přínos nástrojů, zejména z hlediska konzistence terminologie a TM, která umožňuje zachovat jednotnost stylu a zefektivnit práci: *„Při překladu je důležité, aby určité slovo bylo v celém textu použito stejným stylem. To je nejdůležitější pro dokumentaci“* nebo *„Výhodou je i ta překladová paměť“*.

Silně zastoupené je také téma technologického pokroku a konkurenceschopnosti. Podle respondentů je využívání nástrojů CAT nezbytné, aby se překladatel přizpůsobil době a obstál na trhu práce: *„Technologie se stále vyvíjejí a myslím si, že pokud je překladatel nevyužívá, tak není konkurenceschopný.“* Objevuje se rovněž širší pohled na proměnu překladatelského prostředí, které je stále více provázáno s technologiemi a překladatelskými agenturami: *„Kontakt s překladatelskými agenturami“* či *„Technologie se používají ke všemu, takže si myslím, že je spíš na místě otázka, jestli bude klasický překladatel existovat i v budoucnu“*.

Významná část respondentů reflektuje propojování nástrojů CAT s umělou inteligencí (AI). Mnozí předpokládají, že právě tento trend povede k jejich dalšímu rozvoji: *„Jelikož v dnešní době se rozvíjí umělá inteligence, myslím si, že se tyto nástroje pomocí ní budou zlepšovat“* nebo *„Do neliterárního překladu bude čím dál více vstupovat AI, nástroje CAT nabízí možnost jejího zapojení“*. Zároveň se ale objevuje i jistá skeptičnost vůči úplné automatizaci překladu. Někteří respondenti poukazují na to, že systémy jako ChatGPT nebo DeepL zatím nedosahují dostatečné kvality: *„AI jako GPT nebo DeepL nepřekládají dost dobře, na to, aby hrozilo vyřazení překladatelů a CAT.“*

Ojedinele se objevil názor, že AI by mohla CAT nástroje v budoucnu nahradit. Tento postoj vyjádřil jediný respondent, který na otázku, zda se budou nástroje CAT využívat i v budoucnosti, odpověděl *„ne“* a svůj postoj zdůvodnil tím, že *„rychlost vývoje a vylepšování strojových překladů nahradí nutnost lidského faktoru v procesu překladu u většiny textů (převážně neuměleckých). Lidský faktor bude třeba spíše u korektury“*.

Zajímavou skupinu tvoří také respondenti, kteří na předchozí otázku uvedli odpověď *„nevím“*, přičemž jejich komentáře se soustředí především na nejistotu spojenou s vývojem umělé inteligence. Šlo například o odpovědi jako: *„Nevím, jestli v budoucnosti nenahradí CAT nástroje umělá inteligence, ale spíš si myslím, že se do CAT nástrojů zintegruje AI“*, *„Řekla bych, že záleží, jakým směrem se budou dále vyvíjet nástroje umělé inteligence“* nebo *„Umělá inteligence a její nástroje se rychle vyvíjí, což určitě bude mít velký vliv na překladatelství“*.

V několika případech se objevují i sociálně-ekonomicky a kulturně zaměřené komentáře, které rozšiřují kontext odpovědí. Jeden respondent například reflektoval širší společenské souvislosti technologického tlaku: *„V kapitalismu musí být všechno rychle a teď. Kvantita textů se bude jen zvyšovat a čas na vypracování zkracovat.“* Jiný zase vyjádřil postoj k historické nevratnosti technologického vývoje: *„Úplně si neumím představit, že bychom se vrátili do dob před CAT překladem. Myslím si, že jedině, jak by vyšlo používání CAT nástrojů z módy, by bylo leda, že by bylo dostupné něco ještě lepší.“*

Souhrnně lze říci, že respondenti vnímají CAT nástroje jako praktické, efektivní a technologicky adaptabilní pomocníky, kteří mají pro překladatelskou praxi stále zásadní význam. Převládá přesvědčení, že jejich využívání bude pokračovat i nadále (např. „*Pokud nevymyslíme něco lepšího, tak se budou používat*“) a že představují přirozený krok ve vývoji překladu směrem k větší efektivitě, konzistenci a propojení s umělou inteligencí.

Z odpovědí je patrný technologický optimismus doplněný realistickým odstupem, kdy si respondenti uvědomují výhody digitalizace, ale zároveň reflektují potřebu zachovat lidský faktor v překladu. Nástroje CAT jsou tak vnímány jako nezbytná součást moderní překladatelské praxe, která umožňuje adaptaci na rostoucí požadavky trhu, rychlost produkce textů a tlak na kvalitu a jednotnost překladu.

3.7.2 Agentury

Na tutéž otázku „*Jaké dovednosti podle Vás budou překladatelé v budoucnu nejvíce potřebovat?*“ odpovídaly také překladatelské agentury. Z jejich vyjádření vyplývá, že budoucí překladatelská profese bude úzce propojena s technologickým vývojem a automatizací překladatelských procesů.

Agentury nejčastěji zdůrazňovaly potřebu adaptability a schopnosti reagovat na nové technologie a pracovní procesy. Některé z nich uváděly odpovědi jako: „*adaptabilita na nové technologie a procesy*“ či „*flexibilitu, ochotu učit se s novými nástroji*“. Významná část odpovědí se týkala technologických dovedností, zejména schopnosti pracovat s nástroji CAT a s AI. Typické odpovědi byly například: „*práce s nástroji CAT v kombinaci s AI; revizi*“, „*IT dovednosti, aktivní využívání CAT a AI, kritické myšlení a samozřejmě lingvistické znalosti*“ nebo „*technologické dovednosti, zejména schopnost využívat chytře nástroje umělé inteligence*“. Velmi často se opakovalo téma posteditace a kontroly výstupů strojového překladu. Agentury upozorňovaly, že překladatelé budou muset být schopni efektivně revidovat texty vytvořené automatickými systémy, jak vyplývá z odpovědí: „*správně korigovat strojové překlady*“, „*schopnost analyzovat správnost výstupů strojového překladu*“ či „*schopnost upravovat výstupy z neuronových překladačů s důrazem na styl, přesnost a terminologii*“. Některé agentury rovněž upozornily na potřebu přizpůsobit se požadavkům trhu a rozšířit svou profesní nabídku nad rámec klasického překladu. Jeden z respondentů uvedl: „*schopnost přizpůsobit se požadavkům trhu (více pracovat s MT výstupem a různými CAT nástroji, ne se pouze zaměřit na cca 3 základní), předpokládáme také potřebu nabízet komplexnější služby (tedy kromě překladatelství i DTP²² služby, copywriting apod.)*“. Z ekonomického hlediska byla zmíněna i nutnost realistického přístupu k odměňování překladatelské práce v kontextu AI: „*smířit se s nižšími sazbami při používání AI*“. Tento komentář odráží skutečnost, že rostoucí využívání automatických překladových nástrojů může ovlivnit výši sazeb a změnit charakter překladatelského trhu. Další z odpovědí poukazovala na možný útlum tradiční překladatelské činnosti a nutnost specializace: „*pokud*

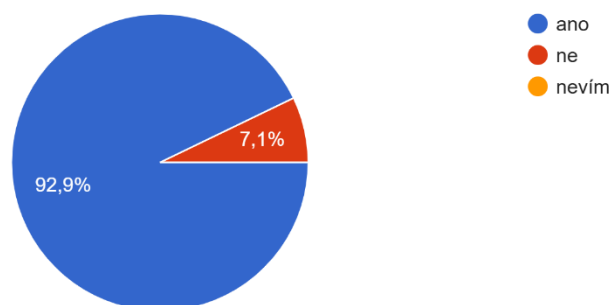
---

²² Desktop publishing, česky tvorba a úprava dokumentů pro tisk

nebudou soudními překladateli, tak je velké riziko, že překladatelé budou hodně dělat postediting nebo se překladatelské činnosti jako takové věnovat nebudou.“ Nakonec se v odpovědích objevila i zmínka o potřebě technické integrace nástrojů a systémů: „*propojení CAT nástrojů a různých plug-inů nabízejících strojové a AI překlady.*“

Celkově lze shrnout, že překladatelské agentury vnímají budoucí překladatele především jako technicky orientované odborníky, kteří musí kombinovat jazykové znalosti s technologickými a analytickými dovednostmi. Klíčové budou schopnosti adaptace, posteditace, práce s AI a také kritické myšlení. Odpovědi naznačují, že role překladatele se bude dále posouvat směrem k revizi, kontrole a doplňování výstupů strojových překladů, případně k poskytování doplňkových jazykových služeb.

Na otázku, zda se agentury domnívají, že budou i v budoucnu využívat nástroje CAT, odpověděly všechny agentury, které s těmito nástroji aktuálně pracují, kladně (92,9 %). Pouze jedna agentura (7,1 %) uvedla odpověď „ne“, a to právě ta, která v současnosti nástroje CAT nevyužívá (viz Graf 20).

Graf 20 – Předpokládané využívání nástrojů CAT v budoucnu z pohledu agentur (n = 14)

Všechny agentury, které v současnosti využívají nástroje CAT, se shodly, že tyto technologie budou i nadále nedílnou součástí překladatelské praxe. V odpovědích se opakovaně objevovaly **důvody** spojené s efektivitou, kvalitou, konkurenceschopností a také s technologickým pokrokem, který podle agentur nelze zastavit. Jedna z agentur například uvedla, že „*technologický postup nezastavíme, překlady ve Wordu jsou dead*“, čímž poukázala na nevratnost přechodu k technologicky podporovanému překladu. Podobně jiná agentura konstatovala, že „*je to klíčový nástroj pro naši práci*“ a „*vždy jsme si zakládali na používání nejnovějších technologií, součástí firemní politiky je, že tyto nástroje nám umožňují překládat rychleji i kvalitněji zároveň*“. Častým argumentem byla také efektivita a úspora času a nákladů: „*šetření času a nákladů na překlad ze strany klientů*“ nebo „*konkurenceschopnost, rychlost, přesnost*“. Agentury považují nástroje CAT za standardní pracovní prostředí, které zajišťuje kvalitu i jednotnost překladů: „*CAT nástroje zachovávají jednotnost překladu*“, „*díky CAT nástrojům zajistí agentura využití TM a TB²³ klienta napříč projekty*“ či „*CAT nástroje obecně šetří práci a jsou v podstatě základním pracovním prostředím i pro AI*“. Další

²³ Terminologická databáze

argumenty poukazují na význam překladových pamětí a terminologických databází: „*nástroje CAT fungují offline a poskytují terminologickou databázi, což značně ulehčuje překlad odborných a převážně právních textů*“ nebo „*i přes využívání strojových a AI překladů je využívání překladatelských pamětí a slovníků v rámci CAT nástrojů zásadní z hlediska dodržování terminologie vyžadované klientem*“. Zazněl také názor, že používání těchto nástrojů je podmínkou konkurenceschopnosti překladatelů: „*bez CAT a AI nástrojů nebude překladatel konkurenceschopný*.“ Pouze jediná agentura uvedla odpověď „*ne*“, avšak bez bližšího odůvodnění. Ostatní agentury se shodují, že návrat k překladu bez podpůrných nástrojů je nepravděpodobný a že budoucí vývoj se spíše zaměří na propojení nástrojů CAT s AI technologiemi. Jak uvedla jedna z agentur, „*většina agentur je navyklá na tento způsob, změny budou pomalé, pokud vůbec budou*“.

Celkově lze shrnout, že překladatelské agentury vnímají nástroje CAT jako nezbytnou součást moderní překladatelské praxe, která přináší rychlost, přesnost a konzistenci a zároveň představuje základ pro další rozvoj AI v překladatelství.

Jak již bylo zmíněno, agentury navíc v závěrečné části zodpovídaly otázku „***Jaký dopad podle Vás budou mít automatické překladové nástroje (strojový překlad, AI apod.) na budoucnost překladatelské profese?***“. Z odpovědí agentur vyplývá, že dopad těchto technologií je vnímán jako významný a mnohostranný. Překladatelská profese se podle nich mění zejména v oblasti pracovních postupů, požadavků na kvalifikaci a ekonomických podmínek. V mnoha případech se profese posouvá směrem k posteditaci a kontrole strojově generovaných překladů, což potvrzuje komentář agentur: „*Profese překladatele se proměňuje, pro mnohé špičkové překladatele je problém dělat práci revizora. Obecně – v mnoha případech si klienti vystačí s AI, v jiných budou chtít posteditaci a požadavků na klasické odborné překlady bude ubývat*.“ Některé agentury upozornily na pokles objemu zakázek a tlak na nižší sazby: „*Dopady jsou už znatelné, nižší sazby, větší tlak na rychlejší doručení. Celkové snížení objemu zakázek o 20 %*“ a „*dopad využívání strojových a AI překladů je patrný již nějakou dobu a spočívá v zásadním poklesu poptávky po překladatelských službách*“. Současně byly zmíněny i pozitivní aspekty integrace automatických nástrojů, především z hlediska efektivity a kvality překladu: „*umožní překladatelům překládat rychleji a lépe, ovšem průměrné či podprůměrné překladatele v mnohém nahradí*“ a „*překladatelé se promění v editoriální experty, budou garantovat terminologickou přesnost, konzistenci apod.*“.

Celkově lze shrnout, že podle agentur automatické překladové nástroje nevedou k úplnému zániku profese, ale mění její charakter. Budoucí překladatelé budou více zaměřeni na kontrolu, posteditaci, práci s CAT a AI nástroji, přičemž jejich role se posune směrem k jazykovým specialistům, schopným zajistit kvalitu, konzistenci a terminologickou přesnost při stále vyšším tempu práce.

3.8 Shrnutí výsledků a diskuse

Z provedeného dotazníkového šetření lze určit základní profil respondentů obou výzkumných částí. V první části, zaměřené na studenty, se jako typický respondent ukazuje žena ve věku 18 až 24 let studující na Univerzitě Palackého v Olomouci. Jejím hlavním studovaným jazykem je angličtina a studuje překladatelský obor na úrovni bakalářského studia. Ve druhé části šetření, zaměřené na překladatelské agentury, představuje průměrného respondenta agentura nabízející široké spektrum služeb, zejména překlady, korektury, tlumočení a lokalizaci. Je členem profesní organizace ACTA a nejčastěji za ni dotazník vyplňoval pracovník na pozici projektového manažera.

První hypotéza – „*Studenti překladatelských oborů na českých univerzitách se během svého studia seznamují s nástroji CAT a získávají s nimi základní uživatelskou zkušenost*“ – vycházela z předpokladu, že studenti překladatelství během svého studia získávají znalosti o nástrojích CAT a aktivně se seznamují s jejich funkcemi. Tato hypotéza byla potvrzena. Předpokládalo se také, že se studenti setkávají nejen s jedním, ale s více softwary zároveň, což by jim mělo usnadnit budoucí uplatnění na překladatelském trhu, kde je schopnost pracovat s různými typy nástrojů často výhodou. Hlavním zjištěním je, že většina ze 126 respondentů uvedla, že už někdy slyšeli o nástrojích CAT. Mezi nejčastěji zmiňované, a tedy i nejznámější nástroje patří *Phrase*, *MemoQ*, *SDL/RWS Trados Studio* a *Wordfast*. Za významný pozitivní aspekt lze považovat také to, že téměř všichni studenti překladatelství (70 respondentů), s výjimkou jediného, uvedli, že o nástrojích CAT alespoň slyšeli. To naznačuje, že se s problematikou CAT seznamují již v průběhu studia. Pozitivním zjištěním je rovněž skutečnost, že studenti mají možnost pracovat během výuky právě s nástroji *Phrase*, *MemoQ*, *SDL/RWS Trados Studio* a *Wordfast*. Tyto nástroje se totiž současně objevily i v odpovědích překladatelských agentur, což potvrzuje, že jde o softwary běžně používané v praxi. Mezi nejčastěji využívané nástroje v agenturách v České republice patří především *SDL/RWS Trados Studio*, *MemoQ* a *Phrase*, následované nástroji *Smartcat*, *STAR Transit*, *Wordfast*, *MateCat* a *Wordbee*. Tím byla potvrzena druhá hypotéza – „*Překladatelské agentury v České republice běžně využívají nástroje CAT jako součást své každodenní praxe*“ –, ačkoli jedna z 14 dotázaných agentur uvedla, že s nástroji nepracuje. Současně byl potvrzen i hlavní cíl výzkumu: *Zjistit, zda studenti pracují s podobnými nebo stejnými nástroji CAT, jaké využívají překladatelské agentury, a zda je tak rozvoj jejich technologické kompetence v souladu s požadavky trhu.*

Negativním zjištěním je, že studenti využívají nástroje CAT převážně pouze v rámci předmětů či kurzů zaměřených na výuku technologií, které jsou součástí jejich studia. S tím souvisí i skutečnost, že si vlastní překladatelské paměti vytvářejí především během těchto výukových aktivit, nikoli v širším kontextu praktických zkušeností. Tento trend může částečně vysvětlovat i některé nedostatky, které zmiňují překladatelské agentury ve vztahu k novým spolupracovníkům. Agentury totiž například uváděly, že u studentů a čerstvých absolventů často chybí praktické zkušenosti s reálnými projekty, schopnost práce s výstupy strojového překladu, znalost práce s nástroji založenými na umělé inteligenci

nebo hlubší praktické dovednosti při používání pokročilých funkcí nástrojů CAT. Mezi obecnými nedostatky či chybami u nových spolupracovníků uvedly například nedostatečnou znalost funkcí, problémy s exportem cílových souborů, nepřipravený nebo nesprávně zpracovaný originální soubor, nedostatečnou práci s překladovou pamětí a nedodržování terminologie.

Byla zjištěna také shoda mezi oběma skupinami respondentů, pokud jde o to, které funkce nástrojů CAT jsou považovány za klíčové. Studenti odpovídali na otázku, jaké funkce jsou podle jejich názoru zásadní pro práci v překladatelských agenturách, a jejich představy byly výrazně blízké odpovědím samotných agentur. Studenti, kteří uvedli znalost nástrojů CAT nebo s nimi mají alespoň základní zkušenost, nejčastěji uváděli zvýšení efektivity práce, nižší náklady, vyšší přesnost překladu, úsporu času, přehlednější organizaci při týmových projektech, práci s TM a TB, zajištění konzistence a jednotné terminologie nebo rychlejší zpracování opakujících se částí textu. Velmi podobné odpovědi zazněly i od překladatelských agentur, které na otázku týkající se klíčových funkcí nástrojů CAT uváděly zejména zvýšení efektivity, zajištění konzistence překladu, kontrolu kvality, práci s TM a TB, úsporu času a podporu efektivní týmové spolupráce. Agentury dále zmiňovaly i technické a procesní výhody, například cloudové propojení, nástroje pro revizi a verifikaci překladu či automatické rozpoznávání opakování. Tato výrazná shoda naznačuje, že studenti mají poměrně realistickou představu o tom, jakým způsobem jsou nástroje CAT v profesionální praxi využívány. Na druhou stranu však samy agentury uvedly, že u studentů často chybí hlubší praktické zkušenosti, které jsou pro efektivní práci s těmi nástroji nezbytné. Zároveň je ale třeba dodat, že některé agentury svým novým spolupracovníkům poskytují školení a znalost nástrojů CAT proto nepovažují za striktní podmínku, ale spíše za výhodu, která může uchazečům usnadnit začátek spolupráce.

Co se týče budoucnosti, obě skupiny respondentů odpovídaly na stejnou otázku, zaměřenou na to, jaké dovednosti budou překladatelé v následujících letech potřebovat. Studenti nejčastěji zmiňovali schopnost pracovat s moderními technologiemi, dovednost využívat AI, flexibilitu, ochotu učit se, kreativní myšlení, jazykové dovednosti, práci s textem, dohledávání a ověřování informací, přesnost a pečlivost nebo schopnost prosadit se. V nejednom případě se objevila také obava, že v budoucnu budou překladatelé potřeba jen v oblastech, jako je soudnictví a lékařství, zatímco v jiných oblastech je může nahradit AI. Názory agentur se v řadě ohledů shodovaly. I agentury zdůrazňovaly flexibilitu, práci s AI a kvalitní jazykové znalosti, ale zároveň doplnily i další požadované dovednosti, jako je schopnost adaptovat se na nové technologie a pracovní postupy, kritické myšlení nebo umění správně korigovat strojový překlad. Také mezi agenturami zazněla obava o budoucnost překladatelské profese. Jedna z agentur uvedla, že perspektivu vidí především v soudním překladatelství, zatímco v ostatních oblastech může být budoucnost překladatelů nejistá. S tématem budoucnosti souvisela i otázka týkající se dalšího využívání nástrojů CAT. U agentur se zjišťovalo, zda je plánují používat i nadále. Všechny agentury, které uvedly, že s nástroji CAT pracují v současnosti, očekávají, že je budou využívat i v budoucnu, a to kvůli již zmíněným výhodám. Také mezi studenty převládal názor, že nástroje CAT budou hrát důležitou roli i v dalších letech.

Omezení výzkumu a výhled do budoucna

Jak již bylo v práci zmíněno, je třeba upozornit na několik omezení realizovaného výzkumu, která je nutné zohlednit při interpretaci jeho výsledků. Především nelze získané informace považovat za všeobecně platné pro všechny studenty překladatelských a filologických oborů ani pro všechny překladatelské agentury působící v České republice. Výzkumu se nezúčastnili studenti ze všech českých univerzit ani ze všech překladatelských či filologických studijních programů. Stejně tak se šetření nezúčastnily všechny překladatelské agentury působící na českém trhu. Výsledky proto odrážejí zkušenosti a názory omezeného vzorku respondentů a je třeba je chápat spíše jako příspěvek k poznání zkoumané oblasti, nikoli jako reprezentativní přehled celkového stavu českého vzdělávání a překladatelského trhu.

V části zaměřené na studenty představovalo omezení využití platformy *Google Forms* pro vyhodnocení výsledků. Tento nástroj umožňuje pouze základní práci s daty a neposkytuje možnosti pro pokročilejší analýzu, například detailnější zkoumání korelací mezi jednotlivými proměnnými.

V části zaměřené na překladatelské agentury by bylo možné detailněji analyzovat důvody, proč jedna agentura nástroje CAT nevyužívá, a to prostřednictvím doplňující otázky v dotazníku. Dalším technickým omezením bylo využití automaticky generovaných grafů v prostředí *Google Forms*, které neumožňují podrobnější úpravy vizuální podoby výstupů ani jejich další analytické zpracování. Grafy bylo sice možné zpracovat v jiném programu, například v programu *Microsoft Excel*, nicméně realizace tohoto záměru nebyla vzhledem k časovým a kapacitním možnostem provedena. Toto omezení však nemělo zásadní vliv na interpretaci získaných dat.

Do budoucna lze zařadit několik možných směrů dalšího bádání. Vhodným krokem by bylo navázat na tento výzkum rozsáhlejším šetřením, které by zahrnovalo větší počet univerzit i překladatelských agentur, případně by bylo možné výzkum rozšířit i mimo český kontext a porovnat situaci na evropské úrovni. V rámci návazného výzkumu by bylo rovněž možné zkoumat bližší korelace, například s přesností na ročník studia v rámci bakalářského a navazujícího magisterského studia, a zjistit tak, zda a jak se míra znalosti a využívání nástrojů CAT vyvíjí v průběhu studia. Zajímavým směrem dalšího výzkumu by mohlo být také systematické získávání zpětné vazby od absolventů překladatelských a filologických oborů s časovým odstupem po vstupu do praxe, což by umožnilo posoudit, nakolik jsou znalosti nástrojů CAT skutečně využívány v dlouhodobém profesním uplatnění.

Seznam použité literatury a zdrojů

Primární

BOWKER, Lynne. Computer-aided translation. In: CHAN, Sin-wai, ed. *The Routledge Encyclopedia of Translation Technology*. London – New York: Routledge, 2015, s. 88–104. ISBN 978-0-415-52484-1.

BOWKER, Lynne. *Computer-aided translation technology: a practical introduction*. Ottawa: University of Ottawa Press, c2002. ISBN 0-7766-0538-0.

DJOVČOŠ, Martin a ŠVEDA, Pavol. *Premeny prekladu a tlmočenia*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2023. ISBN 978-80-223-5651-0.

DJOVČOŠ, Martin; ŠVEDA, Pavol; GROMOVÁ, Edita; MÜGLOVÁ, Daniela; KENÍŽ, Alojz et al. *Didaktika prekladu a tlmočenia na Slovensku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2018. ISBN 978-80-223-4469-2.

HOLMES, James S. a BROECK, Raymond van den. *Translated!: papers on literary translation and translation studies*. Amsterdam: Rodopi, 1988. ISBN 90-6203-739-9.

CHAN, Sin-wai. *The future of translation technology: towards a world without Babel*. London: Routledge, 2017. ISBN 1-315-73186-X.

OPALKOVÁ, Jarmila. *Odborný preklad a podporné inštrumentárium*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2018. ISBN 9788055521671.

POŠTA, Miroslav. *Technologie ve službách překladatele: CAT, strojový překlad, korpusy*. Praha: Apostrof, 2017. ISBN 978-80-87561-37-9.

ROTHWELL, Andrew; MOORKENS, Joss; FERNÁNDEZ-PARRA, María; DRUGAN, Joanna a AUSTERMUEHL, Frank. Introducing Translation Tools and Technologies. In: *Translation Tools and Technologies*. 1. United Kingdom: Routledge, 2023. ISBN 9780367750329.

SVOBODA, Tomáš. *Kapitoly z prekladateľskej praxe: odborný preklad medzi nemčinou a češtinou*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-407-3.

VINCZEOVÁ, Barbora. *Nástroje CAT na Slovensku*. Vydanie prvé. Banská Bystrica: Belianum, 2019. ISBN 978-80-557-1612-1.

Články a internetové zdroje

ACTA – Asociace českých překladatelských agentur. O asociaci. In *ACTA* [online]. Nedatováno – a. Dostupné z: <https://acta-cz.org/o-asociaci/cile/> [cit. 2025-09-28].

ACTA – Asociace českých překladatelských agentur. Seznam členů. In *ACTA* [online]. Nedatováno – b. Dostupné z: <https://acta-cz.org/o-asociaci/seznam-clenu/> [cit. 2025-09-28].

Circle Translations. What's the Difference between SLV and MLV?. In *Circle Translations* [online]. 2024. Dostupné z: <https://circletranslations.com/blog/whats-the-difference-between-slv-and-mlv> [cit. 2025-09-28].

czeXpress international s.r.o. O nás. In *czeXpress international* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.czexpress.cz/en/o-nas-en/> [cit. 2025-09-28].

České překlady s.r.o. Projekty realizujeme s využitím CAT nástroje. In *České překlady* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.ceskepreklady.cz/> [cit. 2025-09-29].

ERRENS, Julia. The past, present and the future of machine translation. In *Monotype* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.monotype.com/resources/articles/the-past-present-and-future-of-machine-translation> [cit. 2025-09-08].

European Commission. EMT Blog. In *European Commission* [online]. Nedatováno. Dostupné z: https://european-masters-translation-blog.ec.europa.eu/index_cs [cit. 2025-09-12].

European Commission. *European Master's in Translation. Competence Framework 2022* [online]. 2022. Dostupné z: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fwk_2022_en.pdf [cit. 2025-09-12].

European Parliament. Informace o databázi IATE. In *European Parliament* [online]. Nedatováno. Dostupné z: [About IATE | Terminology | Translation | European Parliament](#) [cit. 2025-09-08].

KRÁLOVÁ, Jana. Ústav translatologie od roku 2022 po současnost: rozhovor s dr. Svobodou. *Acta Universitatis Carolinae Philologica* [online], roč. 2023, č. 2, s. 125–129. ISSN 0567-8269. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/24646830.2023.28> [cit. 2025-09-28].

Matecat. Supported formats and languages. In *Matecat* [online]. Nedatováno. Dostupné z: [Supported formats and languages](#) [cit. 2025-10-06].

memoQ. Program for universities. In *memoQ* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.memoq.com/services/programs/university-program/program-for-universities/> [cit. 2025-10-09]

Moudrý překlad s.r.o. CAT nástroje. In *Moudrý překlad* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://moudrypreklad.cz/sluzby/preklady/cat/> [cit. 2025-09-28].

MUNKOVÁ, Daša a VAŇKOVÁ, Pavlína. Překladatel'ské agentúry a ich požiadavky na prekladateľov. *Jazyk a kultúra* [online], 2024, roč. 15, č. 57–58, s. 23–40. ISSN 1338-1148. Dostupné z: [CEEOL – Article Detail](#) [cit. 2025-09-16].

Phrase. Jak získat akademický plán In: *Phrase* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://phrase.com/academic-program/#acc-who-is-eligible-to-apply> [cit. 2025-10-09].

PRESTO – Překladatelské centrum s.r.o. CAT nástroje. In *presto* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.presto.cz/cz/cat-nastroje> [cit. 2025-09-28].

Překladatelna.cz. O nás. In *Překladatelna.cz* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://prekladatelna.cz/o-nas> [cit. 2025-10-14].

Qian, D. Chan Sin-wai (ed) A Topical Bibliography of Computer (-Aided) Translation. *Machine Translation* [online]. 2007, roč. 21, č. 3, s. 183–186. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10590-008-9042-5> [cit. 2025-09-14].

RWS. *RWS Campus: Technologie pro univerzity* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.rws.com/about/careers/rws-campus/technology/> [cit. 2025-10-09].

SKŘIVÁNEK s.r.o. Překlad s využitím CAT nástroje. In *SKŘIVÁNEK* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://skrivanek.cz/cz/preklady/preklad-s-vyuzitim-cat-nastroje/> [cit. 2025-10-14].

SVOBODA, Tomáš a SCHWARZ, Šimon. Od přístupu bez omezení po tužku a papír: posteditace strojového překladu v překladatelsky zaměřeném studiu. *Acta Universitatis Carolinae. Philologica* [online]. 2024, roč. 2023, č. 2, s. 83-107. ISSN 0567-8269. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/24646830.2023.25> [cit. 2025-09-28].

YES překlady a tlumočení s.r.o. Překlady. In *YES překlady a tlumočení* [online]. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.yespreklady.cz/preklady> [cit. 2025-10-14].

ZELENKA Czech Republic s.r.o. O nás. In *ZELENKA* [online]. Nedatováno – b. Dostupné z: <https://www.zelenka.cz/o-nas> [cit. 2025-12-02].

ZELENKA Czech Republic s.r.o. Překlady. In *ZELENKA* [online]. Nedatováno – a. Dostupné z: <https://www.zelenka.cz/preklady> [cit. 2025-09-28].

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Přehled některých oborů překladatelství s výukou nástrojů CAT v České republice	22
Tabulka 2 – Rok založení a přehled vybraných agentur	29
Tabulka 3 – Podmínky pro ukončení kurzů zaměřených na práci s nástroji CAT	43
Tabulka 4 – Přehled používaných nástrojů CAT v agenturách a důvody jejich výběru	47

Seznam grafů

Graf 1 – Pohlaví studentů (n = 126).....	37
Graf 2 – Věk studentů (n = 126)	38
Graf 3 – Studium (n = 126).....	38
Graf 4 – Členové profesní organizace ACTA (n = 14).....	39
Graf 5 – Povědomí studentů o nástrojích CAT (n = 126)	40
Graf 6 – Znalost konkrétních nástrojů CAT mezi studenty (n = 126)	41
Graf 7 – Výuka nástrojů CAT v rámci vysokoškolského studia respondentů (n = 126).....	41
Graf 8 – Využívané nástroje CAT v rámci kurzů vysokoškolské výuky (n = 126)	42
Graf 9 – Využívání nástrojů CAT mimo předměty/kurzy zaměřené na výuku technologií (n = 126)...	43
Graf 10 – Vytváření překladové paměti studenty během studia (n = 126)	44
Graf 11 – Využívání nástrojů CAT v agenturách (n = 14).....	45
Graf 12 – Nejčastěji používané nástroje CAT v agenturách (n = 14)	46
Graf 13 – Zkušenost studentů s agenturou a nástroji CAT (n = 126)	49
Graf 14 – Zkušenost studentů s nástroji CAT v překladatelských agenturách (n = 126).....	49
Graf 15 – Požadavky agentur na znalost nástrojů CAT u uchazečů (n = 14)	50
Graf 16 – Přístup k placeným verzím nástrojů CAT ze strany agentur (n = 14).....	51
Graf 17 – Poskytování školení na nástroje CAT (n = 14).....	52
Graf 18 – Úroveň znalostí nástrojů CAT u studentů/absolventů vs. požadavky agentur (n = 14).....	53
Graf 19 – Názory studentů na budoucí využívání CAT nástrojů (n = 126)	56
Graf 20 – Předpokládané využívání nástrojů CAT v budoucnosti z pohledu agentur (n = 14)	59

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro studenty	i
Příloha č. 2 – Dotazník pro agentury	v

Příloha č. 1 – Dotazník pro studenty

Znalosti a dovednosti vysokoškolských studentů versus požadavky překladatelských agentur

(sekce 1)

Dobrý den,

děkuji Vám za účast na výzkumu v rámci mé diplomové práce. Tato práce se zaměřuje na zkoumání znalostí o nástrojích CAT a dovedností v této oblasti mezi studenty a absolventy překladatelsky zaměřených a filologických oborů na vybraných českých univerzitách, stejně jako na požadavky překladatelských agentur v České republice.

Účast na dotazníku je **dobrovolná** a můžete jej kdykoliv přestat vyplňovat. Vaše odpovědi zůstanou **anonymní** a budou použity pouze pro potřeby diplomové práce. Vyplnění dotazníku zabere přibližně **10 minut**.

Dotazníkové šetření bude probíhat do **31. 3. 2025**.

V případě nějakého dotazu se můžete obrátit na můj e-mail: **sarka.helusova2@gmail.com**

Moc Vám děkuji za Vaši účast v dotazníkovém šetření!

Bc. Šárka Helusová

(sekce 2)

Studium respondenta/ky

Jaké je Vaše pohlaví?

- nechci odpovídat
- žena
- muž
- jiné

Do které věkové kategorie patříte?

- nechci odpovídat
- méně než 18 let
- 18–24 let
- 25–34 let
- 35–44 let
- více než 45 let

Na jaké univerzitě / vysoké škole studujete / jste studovali?

- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
- Masarykova univerzita
- Ostravská univerzita
- Univerzita Hradec Králové
- Univerzita Karlova
- Univerzita Palackého v Olomouci
- Jiné:

Uveďte prosím název svého studijního oboru.

.....

Jaký je/byl Váš studovaný jazyk?

- žádný
- angličtina
- francouzština
- italština
- němčina
- polština
- ruština
- španělština
- ukrajinština
- Jiné:

Která z následujících možností nejlépe popisuje Vaši aktuální situaci, co se týče studia?

- bakalářské studium
- magisterské studium
- doktorské studium
- absolvent/ka bakalářského studia (aktuálně nestudují NMgr. ani Ph.D.)
- absolvent/ka magisterského studia (aktuálně nestudují Ph.D.)
- absolvent/ka doktorského studia
- nedostudováno

Pokud jste absolvent/ka, v jakém roce jste ukončili studium?

.....

(sekce 3)

Znalosti o nástrojích CAT

Jednou z možností, jak zefektivnit práci během (zejména) neliterárního překladu, je využití nástrojů CAT, tedy počítačem podporovaného překladu (bez ohledu na využití strojového překladu).

Slyšeli jste někdy už o nástrojích CAT?

- ano
- ne
- nevím

Jaké nástroje CAT znáte?

- žádné
- Across
- MateCat
- MemoQ
- Memsource/Phrase
- Omega T
- SDL/RWS Trados Studio
- Smartcat
- STAR Transit
- Wordbee
- WordFast
- Jiné:

Máte / měli jste během studia předmět/seminář/kurz specializovaný na nástroje CAT a jejich využití?

- ano
- ne
- nevím

Pokud jste odpověděli „ano“, s jakými nástroji CAT pracujete / jste pracovali v kurzu?

- s žádnými
- Across
- MateCat
- MemoQ
- Memsource/Phrase
- Omega T
- SDL/RWS Trados Studio
- Smartcat
- STAR Transit
- Wordbee
- WordFast
- Jiné:

Popište prosím podmínky ukončení kurzu.

Např. zápočet za pravidelnou docházku, zkouška teoretických znalostí, praktický test nebo certifikace pro určitý software

.....

Využíváte / využívali jste nástroje CAT i v jiném kurzu/předmětu?

Např. když jste měli zhotovit překlad v rámci překladatelského semináře, skupinového projektu apod.?

- ano, pravidelně
- občas
- ne

Pokud jste odpověděli „ano, pravidelně“ nebo „občas“, uveďte prosím název kurzu/předmětu/semináře.

.....

Pokud jste odpověděli „ano, pravidelně“ nebo „občas“, s jakými nástroji CAT jste překládali?

- Across
- MateCat
- MemoQ
- Memsource/Phrase
- Omega T
- SDL/RWS Trados Studio
- Smartcat
- STAR Transit
- Wordbee
- WordFast
- Jiné:

Vytváříte si překladovou paměť v nástroji CAT pro svou vlastní práci?

- ano
- ne

(sekce 4)

Znalosti o funkcích nástrojů CAT

V překladatelských agenturách se často pracuje s nástroji CAT.

Z jakého důvodu si myslíte, že překladatelské agentury využívají nástroje CAT?

.....

Máte zkušenost s nějakou překladatelskou agenturou v ČR, která používá nástroje CAT?

- ano
- ne
- nevím

Pokud jste odpověděli „ano“, tak s jakými nástroji CAT agentura pracuje?

- Across
- MateCat
- MemoQ
- Memsource/Phrase
- Omega T
- SDL/RWS Trados Studio
- Smartcat
- STAR Transit
- Wordbee
- WordFast
- Jiné:

(sekce 5)

Překladatelská profese a využití nástrojů CAT v budoucnosti

Jaké dovednosti podle Vás budou překladatelé/ky v budoucnu nejvíce potřebovat?

.....

Domníváte se, že se budou nástroje CAT využívat i v budoucnosti?

.....

Uveďte prosím krátce důvod svého názoru.

.....

(sekce 6)

Závěr

Prostor pro jakékoliv komentáře či připomínky.

.....

Vaše odpověď byla zaznamenána. Moc Vám děkuji za Vaši účast v dotazníkovém šetření!

Příloha č. 2 – Dotazník pro agentury

Znalosti a dovednosti vysokoškolských studentů versus požadavky překladatelských agentur

(sekce 1)

Dobrý den,

děkuji Vám za účast na výzkumu v rámci mé diplomové práce. Tato práce se zaměřuje na zkoumání znalostí o nástrojích CAT a dovedností v této oblasti mezi studenty a absolventy překladatelsky zaměřených a filologických oborů na vybraných českých univerzitách, stejně jako na požadavky překladatelských agentur v České republice.

Účast na dotazníku je **dobrovolná** a můžete jej kdykoliv přestat vyplňovat. Vaše odpovědi zůstanou **anonymní** a budou použity pouze pro potřeby diplomové práce. Vyplnění dotazníku zabere přibližně **5 minut**.

Dotazníkové šetření bude probíhat do **26. 10. 2025**.

V případě nějakého dotazu se můžete obrátit na můj e-mail: **sarka.helusova2@gmail.com**

Moc Vám děkuji za Vaši účast v dotazníkovém šetření!

Bc. Šárka Helusová

(sekce 2)

Základní informace o překladatelské agentuře

Prosím uveďte název Vaší překladatelské agentury nebo napište „nechci uvádět“.

.....

Jaké typy služeb Vaše agentura nabízí?

- korektury
- lokalizace
- překlady
- tlumočení
- Jiné:

Na jaké typy překladů se vaše agentura zaměřuje? Máte nějakou specializaci v konkrétním oboru?

.....

Jste členem Asociace českých překladatelských agentur (ACTA)?

- ano
- ne

Uveďte prosím Vaši pracovní pozici v agentuře.

Např. projektový manažer, revizní pracovník

.....

(sekce 3)

Nástroje CAT

Jednou z možností, jak zefektivnit práci během (zejména) neliterárního překladu, je využití nástrojů CAT, tedy počítačem podporovaného překladu (bez ohledu na využití strojového překladu).

Využívá Vaše překladatelská agentura nástroje CAT?

- ano
- ne
- nevím

Pokud jste odpověděli „ano“, jaké funkce nástrojů CAT považujete za klíčové z hlediska agentury jako celku nebo vaší pracovní pozice v agentuře?

.....

Jaké nástroje CAT v agentuře využíváte?

- žádné
- Across
- MateCat
- MemoQ
- Memsources/Phrase
- Omega T
- SDL/RWS Trados Studio
- Smartcat
- STAR Transit
- Wordbee
- WordFast
- Jiné:

Proč využíváte zrovna tento nebo tyto nástroje CAT?

.....

(sekce 4)

Požadavky na uchazeče o zaměstnání nebo spolupráci a další

Vyžadujete znalost práce s nástroji CAT od studentů/absolventů překladatelství a filologických oborů, když je zaměstnáváte?

- Ano, musí znát a ovládat nástroje CAT, se kterými pracujeme v naší agentuře.
- Spíše ano, musí znát a ovládat alespoň některé nástroje CAT.
- Spíše ne, stačí, když bude nástroje CAT znát jen teoreticky.
- Ne, práci s nástroji CAT ho/ji naučíme.
- Nepracujeme s nástroji CAT.

Jak hodnotíte úroveň znalostí nástrojů CAT u studentů/absolventů ve srovnání s vašimi požadavky?

- Výrazně vyšší, než jsou naše požadavky.
- Odpovídá našim požadavkům.
- O něco nižší, ale akceptovatelné.
- Výrazně nižší, než očekáváme.
- Neumíme posoudit.
- Jiné:

Myslíte si, že české vysoké školy připravují studenty na technologické požadavky překladatelského trhu dostatečně? Pokud ne, co podle vás chybí?

.....

Poskytujete svým novým spolupracovníkům (překladatel, revizní pracovník apod.) přístup k placeným verzím nástrojů CAT, nebo od nich očekáváte, že si software zajistí sami?

- Poskytujeme plný přístup k placeným licencím.
- Máme sdílené licence pro všechny spolupracovníky.
- Poskytujeme přístup jen k vybraným nástrojům.
- Umožňujeme přístup k licencím za symbolický poplatek.
- Nabízíme možnost využití firemních licencí při větších projektech.

- Kombinujeme firemní licence a vlastní nástroje spolupracovníků.
- Očekáváme, že si spolupracovníci zajistí software sami.
- Nabízíme jen doporučení ohledně softwaru, ale neposkytujeme licence.
- Licenci hradíme pouze interním spolupracovníkům, ne externistům.
- Hradíme licence novým spolupracovníkům na zkušební období.
- Jiné:

Poskytujete novým zaměstnancům nebo externím spolupracovníkům školení na nástroje CAT?

.....

Jaké jsou nejčastější chyby nebo nedostatky, se kterými se setkáváte u nových spolupracovníků při používání nástrojů CAT?

.....

(sekce 5)

Překladatelská profese a využití nástrojů CAT v budoucnosti

Jaké dovednosti podle Vás budou překladaatelé/ky v budoucnu nejvíce potřebovat?

.....

Jaký dopad podle Vás budou mít automatické překladaové nástroje (strojový překlad, AI apod.) na budoucnost překladaatelské profese?

.....

Domníváte se, že bude Vaše agentura nástroje CAT využívat i v budoucnosti?

- ano
- ne
- nevím

Uved'te prosím krátce důvod svého názoru.

.....

(sekce 6)

Závěr

Prostor pro jakékoliv komentáře či připomínky.

.....

Vaše odpověď byla zaznamenána. Moc Vám děkuji za Vaši účast v dotazníkovém šetření!